

VLUCHTELINGEN GELABELD

Hoe vluchtelingen in de media worden getypeerd

1 juli 2016

2

Jolijn Muis

Abraham Kuypersstraat 31
6702 BJ Wageningen
06- 34 98 06 87

Afstudeerscriptie Journalistiek

Christelijke Hogeschool Ede
Oude kerkweg 100
6711 BB Ede
0318- 696 300

Begeleider Bart Noorlander
Eerste beoordelaar Johan Snel
Minor Markt & Maatschappij

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1: Inleiding	p. 5		
1.1 Aanleiding	p. 6		
1.2 Doel	p. 6		
1.3 Onderzoeksvraag	p. 6		
1.4 Afbakening begrippen	p. 7		
1.5 Indeling van de scriptie	p. 8		
 Hoofdstuk 2: Verantwoording	 p. 9		
2.1 Literatuurstudie	p. 10		
2.1.1 Framing & labeling	p. 10		
2.1.2 De vele asielverzoeken	p. 10		
2.2 Data-analyse	p. 11		
2.2.1 Vorm	p. 11		
2.2.2 Waarom data-analyse	p. 11		
2.2.3 Aanpak coderen	p. 12		
2.3 Interviews	p. 12		
 Hoofdstuk 3: De plek van labels	 p. 13		
3.1 Verdiepende berichtgeving	p. 14		
3.2 Framing	p. 15		
3.2.1 Misplaatsen		3.2.2 Vier frames	p. 15
		3.3 Labeling	p. 16
		3.3.1 Ik label, jij labelt, media labelen	p. 17
		3.3.2 Vluchtelingen gelabeld	p. 17
		3.4 Conclusie	p. 18
		 Hoofdstuk 4: Asielzoeker wordt vluchteling	 p. 20
		4.1 Terminologie	p. 21
		4.2 Asielverzoeken 2013-2016	p. 22
		4.2.1 Asielverzoeken van het Midden-Oosten	p. 22
		4.2.2 Asielverzoeken aan Nederland	p. 23
		4.2.3 Asielverzoeken in Europa	p. 25
		4.3 Conclusie	p. 26
		 Hoofdstuk 5: Woordkeuze van redacties	 p. 28
		5.1 Presentabel geheel	p. 29
		5.2 Nieuws in een vacuüm	p. 29
		5.3 Geen zwart-witte termen	p. 30
		5.3.1 Officiële lijn	p. 30
		5.3.2 Compromis	p. 30
		5.4 Conclusie	p. 31

Hoofdstuk 6: Vluchtelingen in de media	p. 32
6.1 Labels bepaald	p. 33
6.2 Uitkomst analyse	p. 34
6.2.1 Verloop van tijd	p. 34
6.2.2 Vergelijking kranten	p. 35
6.3 Reacties	p. 37
6.4 Conclusie	p. 38
 Conclusie	 p. 39
 Literatuur	 p. 42
 Nawoord	 p. 46
 Bijlagen	 p. 47
Literatuuronderzoek	p. 48
Interviews	p. 65
Data-analyse	p. 71

1

HOOFDSTUK 1: INLEIDING

Vluchtelingen, ze zijn niet te missen. Vooral in de media. Dit onderzoek neemt u mee naar de wereld van vluchtelingen en media. We volgen de vraag: hoe typeren media vluchtelingen? Het hoe en waarom wordt in dit hoofdstuk uitgelegd.

1.1 Aanleiding

Vluchtelingen. Er wordt enorm veel over vluchtelingen geschreven nu ze Nederland binnenstromen. Woorden als ‘problematiek’ en ‘crisis’ vliegen ons om de oren. Maar waar praten we nu eigenlijk over? Zijn redacteurs zich bewust van het effect van keuzes in taalgebruik over vluchtelingen? Wat krijgen de lezers dagelijks voorgeschoteld in de krant?

Om de stroom wat meer te duiden: in 2014 kregen bijna 14.000 vluchtelingen uit het Midden-Oosten een verblijfsvergunning in Nederland. Het jaar daarop zijn er door mensen met eenzelfde afkomst meer dan 45.000 asielaanvragen gedaan (Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), 2015). De aantallen groeien, en de media berichten er in 2016 alleen maar meer over (bijlage 10). In interviews komen persoonlijke verhalen naar voren van asielzoekers, hulpverleners of mensen die geen asielzoekerscentrum in hun wijk willen. Reportages geven een beeld van ellendige vluchtroutes via smokkelaars om ons ‘fort Europa’ te bereiken. Maar ook identiteitsfraude en islamisering komen ter sprake. En niet te vergeten: de politieke discussies over regel- en wetgeving en of er geen limiet aan onze opvang moet komen.

Dan zijn daar de journalisten die dagelijks over al deze onderwerpen keuzes maken. Wat brengen we vandaag? Op welke plek komt het in de krant en hoeveel ruimte krijgt het daar? Vanuit welk perspectief gaan we dit vertellen? Er komt niet alleen veel werk bij kijken, tegelijkertijd zegt het hoe onze samenleving hen ziet. Veel lezers kennen de vluchtelingen alleen uit de media. Dat beeld bepaalt dus grotendeels wat ze over hen denken (Koetsenruijter & Van Hout, 2014).

1.2 Doel

Dit onderzoek begon ik precies met die reden, dat media invloed hebben op hoe hun lezers tegen vluchtelingen aankijken. Wat media schrijven reflecteert het maatschappelijke debat. Maar wat wordt er geschreven over vluchtelingen? Wat voor invloed heeft de keuze in taalgebruik op de publieke opinie?

Het doel van dit onderzoek is journalisten bewuster te maken van de labels die ze gebruiken en de invloed die ze daarmee hebben. Daarnaast wil ik de lezers alert maken op labeling. Wanneer ze weten welke labels overheersen, kunnen ze ermee rekening houden dat het invloed heeft op hun beeld van vluchtelingen.

Om dit te weten te komen, zijn drie vergelijkbare dagbladen onderzocht: het NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant. Hieronder een klein overzicht van hun bereik.

NRC-Handelsblad, oplage print: 157.402, oplage digitaal: 39.718

Trouw, oplage print: 107.736, oplage digitaal: 17.299

De Volkskrant, oplage print: 264.849, oplage digitaal: 71.972

1.3 Onderzoeksvraag

Met het NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant als oriëntatie en vluchtelingen daarin als focus, is dit mijn onderzoeksvraag:

Hoe typeren de landelijke dagbladen NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant vluchtelingen in verdiepende berichtgeving van de jaren 2013 tot en met 2016?

Met, daarvan afgeleid, deze deelvragen:

1. Wat zijn verdiepende berichten en hoe spelen framing en labeling daarin een rol?
2. Wie noemen wij vluchtelingen en hoeveel komen er vanuit het Midden-Oosten naar Nederland?
3. In hoeverre letten redacties van NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant op hun woordkeuze over vluchtelingen?
4. Hoe worden vluchtelingen in taalgebruik getypeerd in de maand januari van de jaren 2013 tot en met 2016?

1.4 Afbakening begrippen

Om de begrippen in de vragen goed af te bakenen, zet ik de definities op een rij.

Typeren

Van Dale geeft twee definities voor het woord *typeren*:

“1 mbt. (een bep. type) personen, zaken de karakteristieke kenmerken en eigenschappen duidelijk doen blijken

= karakteriseren (1), kenschetsen

•zoiets typeert hem

2 mbt. (groepen van) personen (door tekening, woord, beeld e.d.) in hun karakteristieke eigenschappen voorstellen

= karakteriseren (2)

•met één gebaar typeert de acteur Oedipus zelf

ty-pe-rend (bijvoeglijk naamwoord) 1kenmerkend”.

We zien hier dat, wanneer het om groepen gaat, *typeren* voor karakteristieke eigenschappen van personen staat. In deze scriptie wordt dit specifiek gericht op hoe deze karakteristieken worden neergezet in woorden.

Vluchtelingen

Bij het woord *vluchtelingen* in de hoofd- en deelvragen gaat het om vluchtelingen uit het Midden-Oosten. Dit kunnen asielzoekers zijn, die in Nederland politiek of humanitair asiel aangevraagd hebben. Daarnaast zijn het mensen waarvan het nog onduidelijk is waar ze terecht komen, maar van wie het wel duidelijk is dat ze gevlucht zijn uit het Midden-Oosten.

Midden-Oosten

De volgende landen zijn meegenomen onder het begrip Midden-Oosten: Afghanistan, Bahrein, Egypte, Eritrea, Irak, Iran, Israël, Jemen, Jordanië, Koeweit, Libanon, Libië, Oman, Palestina, Qatar, Saoedi-Arabië, Soedan, Syrië, Turkije en de Verenigde Arabische Emiraten.

Verdiepende berichten

Onder verdiepende verhalen vallen achtergrondartikelen, reportages, interviews en opinie (waaronder commentaren en ingezonden stukken).

Januari van de jaren 2013-2016

In 2013 begon ongeveer de vluchtelingenstroom (dat jaar zijn er volgens het CBS 2.265 asielverzoeken van Syriërs ten opzichte van 575 in 2012). Dit is de reden om in dit jaar te beginnen met de data-analyse, en tot en met 2016 elk jaar dezelfde maand (januari) te pakken. Door een analyse te maken over vier jaren verwacht ik een verschuiving in de typering te kunnen ontdekken.

1.5 Indeling van de scriptie

Deze scriptie begint met de aanpak van mijn onderzoek. De keuzes die ik heb gemaakt, neem ik hier onder de loep en benoem de voor- en nadelen. Daarnaast vertel over de methodes die ik heb gebruikt en licht deze met voorbeelden toe. In de rest van de hoofdstukken zijn de drie methodes die ik heb gebruikt, terug te zien: literatuuronderzoek, het afnemen van interviews en een data-analyse.

Het derde en vierde hoofdstuk zijn geheel gebaseerd op literatuuronderzoek. Het derde hoofdstuk richt zich vooral op het definiëren van labeling en hoe het zich onderscheidt van framing. Verder vertelt het hoofdstuk over het gebruik van labeling in de journalistiek en specifiek over het labelen van vluchtelingen én wat daarvan de gevolgen zijn.

Daarna kijken we naar de betekenis van de woorden *asielzoeker*, *migrant* en *vluchteling*. Wat is het verschil? En over hoeveel praten we dan eigenlijk? Hier besteedt het vierde hoofdstuk aandacht aan, en laat het verschil van asielverzoeken aan Nederland en de Europese lidstaten zien.

Van het literatuuronderzoek gaan we in hoofdstuk 5 naar de interviews met eindredacteuren van de onderzochte dagbladen. Zij vertellen hoe artikelen over vluchtelingen tot stand zijn gekomen en in hoeverre ze bewust zijn van hun invalshoek en woordkeuze daarin.

Waar zeker de meeste tijd in zit, zijn de resultaten van de data-analyse. Waar het tweede hoofdstuk vertelt over de aanpak, geeft het zesde hoofdstuk de resultaten weer. Niet alleen lezen we hier hoe vluchtelingen getypeerd zijn, maar ook hoe vaak een label gebruikt is, en hoe de dagbladen daarin van elkaar verschillen.

Als laatste geeft het zevende hoofdstuk een samenvatting en sluitende conclusie van mijn totale onderzoek.

2

HOOFDSTUK 2: VERANTWOORDING

Dit hoofdstuk gaat uitgebreid in op de methoden die in dit onderzoek gebruikt zijn, en de keuzes die daarin zijn gemaakt.

2.1 Literatuurstudie

Context speelt in deze scriptie een grote rol. Daarom heb ik twee uitgebreide literatuuronderzoeken gedaan. In het begin liep ik daarin regelmatig aan tegen het vinden van bronnen die iets relevants zeggen over mijn richting: labeling. Veel onderzoek wordt gedaan met als basis de *framing theory*, maar ik wilde dieper gaan dan dat. Daarnaast heb ik veel tijd gestoken in het ontrafelen van de juiste cijfers die iets zeggen over vluchtelingen uit het Midden-Oosten. Over beide literatuurstudies een toelichting.

2.1.1 Framing & labeling

Hoofdstuk 2 legt het verschil uit tussen framing en labeling. Hiervoor heb ik veel boeken als bron gebruikt. Labeling is een specifiek onderwerp en er is weinig over te vinden. Journalistieke boeken als *De Media-explosie* (Van Wijk, 2011) en *Media en publiek* (De Boer & Brennecke, 2003) gaan er nauwelijks op in. Ook zocht ik naar vergelijkbare onderzoeken, en vond ik het proefschrift van Anouk van Drunen (Van Drunen, 2014). Zij heeft vier frames vastgesteld voor een vergelijkbare groep: moslimimmigranten. Die kon ik goed toepassen op vluchtelingen. Maar als ik dan mijn scriptie voor me zag, kwam ik toch weer op labeling uit. En ik heb er geen spijt van gekregen dat ik me daar op bleef focussen, want nu heb ik erg concrete labels en daarmee ook resultaten uit mijn data-analyse kunnen halen.

Uiteindelijk heeft het Engelstalige boek *The power of Labelling* (Eyben & Moncrieffe, 2007) me enorm geholpen om uit te leggen wat labeling is en waarom het waard is om te onderzoeken. Met deze informatie bovenop de basistheorie die ik al had gevonden, was mijn hoofdstuk compleet.

2.1.2 De vele asielverzoeken

Het derde hoofdstuk bestaat uit definities van begrippen en verder grotendeels uit cijfers. De bron waar ik de meeste informatie vandaan heb is het Centraal Bureau voor de Statistiek. Het CBS heeft een brede databank en staat bekend om haar betrouwbaarheid. Er is wel een nadeel aan de databank: er zijn veel kanttekeningen die gaan over verschillen tussen jaren (dan zijn er nareizigers nog niet meegeteld) of cijfers zijn nog niet definitief. Ook kwam ik op een hoger aantal asielverzoeken uit (dan telde ik de cijfers van alle landen bij elkaar op) dan het totaal dat het CBS vermeldde. Dat kwam dan weer doordat de getallen op vijftallen worden afgerond vanwege privacy. Ondanks deze paar hindernissen ben ik er wel van overtuigd dat de cijfers van het CBS juist zijn, en mijn scriptie op waarheid berust.

Een ander nadeel bij het uitzoeken van de cijfers was dat het Midden-Oosten geen vast continent is waar we met één druk op de knop cijfers van hebben. De keuze voor het Midden-Oosten en de landen die daaronder vallen, bleek een grote invloed te hebben. Bij de opzet van mijn probleemstelling leek het me erg logisch; de meeste vluchtelingen komen uit het Midden-Oosten. In de kranten wordt het zo genoemd, dus ik wilde me op dat gebied richten. Achteraf gezien heeft het me veel tijd en moeite gekost de asielverzoeken uit dit gebied goed in kaart te brengen. De landen moest ik apart opzoeken om de juiste cijfers in beeld te krijgen. En vervolgens deze landen weer aftrekken van de cijfers van de andere continenten; ze zijn namelijk een onderdeel van Afrika, Azië en Europa. Dit alles maakte de keuze in mijn probleemstelling lastig. Een keuze voor bijvoorbeeld Afrikaanse vluchtelingen was gemakkelijker geweest op dit

vlak. Aan de andere kant zou dat weer veel veranderen in de resultaten uit de berichtgeving, omdat vooral Afrikanen verantwoordelijk worden gehouden voor de aanrandingen in Keulen op Oudjaarsavond in 2015. Daarnaast zouden veel berichten niet te labelen zijn omdat het NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant vaak over vluchtelingen uit het Midden-Oosten schrijven.

2.2 Data-analyse

Het praktische deel van mijn scriptie is ingevuld met een data-analyse, met de krantenbank LexisNexis Newsportal als mijn grote berichtenvoorziener. Hieruit zijn alle krantenartikelen genomen, gespecificeerd op het NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant, de maand januari van 2013 tot en met 2016 de woorden *vluchteling*, *asielzoeker* of *migrant*.

2.2.1. Vorm

Mijn onderzoek volgt in grote lijnen de kwalitatieve data-analyse, wat betekent dat het een cyclisch onderzoek is. De krantenartikelen heb ik gescand, vervolgens heb ik labels bedacht en deze weer gecodeerd in de teksten. Zo ben ik tussen data en theorie heen en weer gegaan en zijn de labels in de analyse ontstaan. Ik onderzocht op deze manier hoe vluchtelingen getypeerd worden. Toch wilde ik daarnaast blootleggen hoe vaak een bepaald label eigenlijk voorkomt in een dagblad, en wat hierin de verschillen en overeenkomsten tussen de drie geanalyseerde dagbladen zijn. Daarom is dit een gemengd onderzoek geworden. Eerst heb ik kwalitatief de labels bepaald, daarna heb ik deze weer op een kwantitatieve manier uitgelicht om numerieke conclusies te trekken.

2.2.2 Waarom data-analyse

Om twee redenen is een data-analyse toegepast. Als eerste gaat het over het werk van journalisten: ik wilde weten hoe ze vluchtelingen in hun berichtgeving typeren. Daarnaast laten media zien wat er speelt, en vormen ze het maatschappelijk debat. Daarmee zijn de media een spiegel van de samenleving. De berichtgeving laat dus iets zien over hoe wij in Nederland aankijken tegen vluchtelingen, en die beelden wilde ik naar voren halen. Wat voor labels de media, en daarmee wij Nederlanders, vluchtelingen geven.

Het is belangrijk om hiervoor krantenberichten te analyseren, omdat journalisten zich niet altijd even bewust zijn van het feit dat ze labelen. Door hun mijn resultaten voor te houden, zien ze welk label meer en welke minder voorkomt in hun krant. Dan kunnen ze zelf beoordelen of dit past bij hun dagblad of dat het anders moet. Daarom heb ik ze gevraagd te reageren op mijn bevindingen.

Voor mijn data-analyse heb ik een grote hoeveelheid data verzameld. Stel dat het onderzoek alleen uit interviews zou bestaan, kost het enorm veel tijd deze allemaal uit te werken. De interviews naast elkaar leggen of resultaten hieruit halen is niet gemakkelijk.

Met een data-analyse is de inhoud gecodeerd en spreken de cijfers voor zich. De resultaten zijn eenvoudig te controleren, want ze bestaan immers uit cijfers (Koetsenruijter & Van Hout, 2014).

2.2.3 Aanpak coderen

Mijn data-analyse heb ik gedaan met het verwerkingsprogramma Atlas TI. In dit programma kun je tekst, geluid- of video-opnames vergelijken door ze codes toe te kennen. Dat heb ik voor deze scriptie met tekst gedaan.

Omdat mijn onderzoek cyclisch is, ben ik begonnen met het scannen van de berichtgeving. Opvallende termen schreef ik op, net zoals kernwoorden die meerdere keren voorkwamen. Dit waren woorden als *inhumane omstandigheden*, *onmenselijke situaties*, *alles achtergelaten*, *bombardementen*, *weinig hoop* en *geen toekomst*. Deze termen heb ik vervolgens naar thema gegroepeerd en kregen een gezamenlijk thema: het label. Voor *inhumane omstandigheden* en *onmenselijke situaties* werd dat *meelijwekkend*. De kernwoorden *alles achtergelaten* en *bombardementen* kregen het label *slachtoffer*. En *weinig hoop* en *geen toekomst* werden geschaard onder *machteloos*.

In totaal zijn er zo zeven labels ontstaan: bedreigend, crimineel, daadkrachtig, machteloos, problematisch, slachtoffer en meelijwekkend. Alle kernwoorden die hieronder vallen, benoem ik in het zesde hoofdstuk.

Na het vormen van de labels ging ik alle krantenartikelen zorgvuldig doorlezen in Atlas TI. Wanneer ik kernwoorden van een label tegenkwam, markeerde ik deze in het programma. Als er één label duidelijk overheerste, kreeg het artikel een code toegekend met de naam van dat label. Zo hield Atlas voor mij bij hoeveel labels gebruikt werden in de dagbladen, in een bepaalde maand. De resultaten hiervan zijn te lezen in hoofdstuk 6.

Zo ben ik op een data-reducerende manier te werk gegaan: bij elke stap dat ik even afstand deed van mijn bevindingen, kon ik deze weer groeperen en verder toepassen op mijn data. Uiteindelijk blijft er van een grote hoeveelheid krantenartikelen alleen een handjevol labels over.

Deze labels zijn de typeringen uit mijn hoofdvraag. Door ze niet te laten overlappen, is het mogelijk te onderscheiden hoe vluchtelingen worden neergezet in een bepaald jaar en dagblad.

2.3 Interviews

Naast de data-analyse heb ik een kleine selectie van interviews gehouden. Van elk dagblad heb ik een eindredacteur of redacteur benaderd om te reageren op mijn resultaten.

Van het NRC-Handelsblad heb ik redacteur Marc Leijendekker geïnterviewd. Zijn naam kwam ik geregeld tegen bij het lezen van de artikelen van het NRC. Leijendekker is correspondent Europa, en schrijft veel over de vluchtelingenproblematiek.

Van Trouw interviewde ik Gijs Moes, chef eindredactie van de krant. Hij stuurt de eindredacteurs van verschillende deelredacties aan en controleert zelf ook delen van de krant.

Na geregeld de Volkskrant te hebben gemaïld en gebeld, zowel algemeen als op specifieke personen gericht, heb ik helaas geen van hen kunnen interviewen.

3

HOOFDSTUK 3: DE PLEK VAN LABELS

Framing. Labeling. Het zijn specifieke termen. Dit hoofdstuk behandelt de theorie erachter en waarom hun rol belangrijk is. De basis van het onderzoek begint hier.

3.1 Verdiepende berichtgeving

Kranten brengen veel feitelijke nieuwsberichten, maar gaan ook graag de diepte in voor hun lezers. Onder deze verdiepende berichten vallen achtergrondartikelen, reportages, interviews en opinieartikelen. Deze berichtgevingsvormen worden aangehouden in het onderzoek.

Dit is zo specifiek gekozen omdat vluchtelingen in achtergrondverhalen, reportages, interviews en opiniestukken meer in beeld worden gebracht dan in een feitelijk bericht. Dat komt doordat de schrijver meer vrijheid in woordkeuze heeft en uitgebreider over vluchtelingen kan schrijven. Zoals Van Dale (2016) het woord ‘verdiepen’ duidt: *zich ernstig wijden aan, zich in een probleem verdiepen*.

3.2 Framing

De *framing theory* is begonnen met Erving Goffman, die ontdekte dat mensen de wereld om hen heen interpreteren vanuit hun individuele kader. Wat we vanzelfsprekend vinden, past in ons kader (Davie, 2014). Hij schreef er in 1974 het essay *Frame Analysis* over (Goffman, 1974).

Robert Entman borduurt hier in 1993 op voort, en past framing toe op print, waaronder dus ook mediateksten. Entman (1993) definieert framing als volgt:

“To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation,

moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described” (p. 52).

Frames kunnen volgens hem vier functies hebben: problemen duiden, oorzaken vaststellen, een oordeel vellen en een oplossing voorstellen. Niet alle functies zullen voorkomen in een tekst en het zijn dus geen vereisten voor een frame. Aan de andere kant kan één simpel zinnetje meerdere functies van een frame bevatten (Entman, 1993).

Er zijn na Entman velen geweest die framing een definitie gaven; in het Nederlands en gericht op de media. Een definitie die dicht bij die van Entman blijft, is deze:

“Frames zijn mentale constructies die bepalen hoe we de wereld zien. De kern van framing is het selecteren en beklemtonen van enkele aspecten uit de waargenomen realiteit”
(Van Wijk, 2011, p. 53).

Dit wordt later samengevat:

“Een frame is een interpretatieschema om de kern van een issue inhoudelijk aan te geven” (Van Wijk, 2011, p. 338).

De Boer & Brennecke (2003) verduidelijken het proces van framing en benoemen hierin duidelijk de rol van de journalist en zijn ontvangers:

“‘Framing’ is een multidimensioneel concept dat betrekking heeft op de productie, de inhoud en de effecten van mediaboodschappen. Een mediaframe is de wijze waarop een onderwerp wordt gepresenteerd en geïnterpreteerd in de mediaberichtgeving. De journalist maakt keuzes bij de productie van de media-inhoud. Die keuze bepaalt het frame, de inkadering van het onderwerp en de aspecten die benadrukt worden. De ontvangers van de mediaboodschap kunnen deze frames, deze wijze van inkadering, overnemen en het betreffende onderwerp ook op die manier gaan definiëren en interpreteren” (p. 207).

Als laatste maken Heuvelmans & Fennis (2005) er zelfs een ‘journalistieke strategie’ van:

“Framing is een journalistieke strategie om nieuws op een bepaalde manier in te kaderen, om nieuws te vereenvoudigen en om betekenis aan gebeurtenissen te geven, maar ook om de belangstelling van het publiek vast te houden.

Framing plaatst een nieuwsfeit in een bepaalde context en schept daardoor een interpretatiekader voor de ontvanger, een manier waarop de gebeurtenis geduid kan worden” (p. 103).

Hoe framing ook omschreven wordt, in alle definities gaat het om aspecten van de werkelijkheid die naar voren worden gehaald in een tekst. Zo wordt een onderwerp door de media in een bepaald licht gepresenteerd, in een vast frame. De lezers kunnen deze kaders overnemen en op dezelfde manier interpreteren.

3.2.1 Misplaatsen

Dat men frames overneemt, is precies de reden dat ze zoveel onderzocht worden. Rein & Schön (1993) leggen uit waarom framing een hindernis is:

“Framing is problematic because it leads to different views of the world and creates multiple social realities. Interest groups and policy constituencies, scholars working in different disciplines, and individuals in different contexts of everyday life have different frames that lead them to see different things, make different interpretations of the way things are, and support different courses of action concerning what is to be done, by whom and how to do it” (p. 147).

De invloed van frames kan erg groot zijn. Rein & Schön leggen hier de link naar individuen in verschillende vakgebieden. Door framing interpreteren zij situaties op een verkeerde manier en kunnen daardoor misplaatste keuzes maken.

3.2.2 Vier frames

In haar proefschrift onderzocht Anouk van Drunen (2014) welke mediaframes er over immigranten en moslims zijn en wat deze voor effect hebben op de publieke opinie. Zij erkent vier mediaframes naar aanleiding van eerdere onderzoeken. Hieronder zijn ze alleen op immigranten toegepast, waar Van Drunen dat op moslims doet.

Het eerste is het *problematization frame*, waar alle beelden onder vallen die problemen in relatie tot immigranten noemen. Dit kan om allerlei soorten problemen gaan: van criminaliteit en geweld tot integratie.

Het *fear and threat frame* is het tweede dat Van Drunen noemt. Hierin focust de media op culturele, veiligheids- of economische bedreigingen. Als er in het algemeen immigranten in relatie worden gebracht met gevaar of dreiging (denk aan Islamitische Staat) past het in dit frame.

Het derde is het *homogenization frame*, waarin immigranten gezien worden als één groep of als hun vertegenwoordiger. Ze kunnen als individu niet hun eigen zegje doen en worden over één kam geschoren. Van Drunen noemt dit 'cultureel gegeneraliseerd'.

Als laatste is er het *otherness frame*. Hierbij horen alle interpretaties waar immigranten gezien worden als 'de anderen'. In dit wij-en-zij-mechanisme worden immigranten gezien als niet-Nederlanders. Dit kan op verschillende gebieden zijn, bijvoorbeeld op economisch, cultureel en sociaal terrein (Van Drunen, 2014, p. 29-30).

Deze frames kunnen op dezelfde manier op vluchtelingen worden toegepast, maar we gaan nog een stapje verder.

3.3 Labeling

In de definities van framing komt steeds het woord *interpretatie* voor. Interpreteren gaat verder dan de manier waarop een onderwerp gebracht wordt (in welk frame). Het zegt iets over de woorden die gebruikt worden

in de tekst, hoe een groep, in dit geval vluchtelingen, genoemd wordt. Dit is labeling.

In *De media-explosie* staat het verschil zo omschreven:

“Met labeling kleur je een onderwerp in en zorg je ervoor dat de boodschap op een bepaalde manier overkomt en de opinievorming beïnvloedt” (Van Wijk, 2011, p. 54).

Het geeft dus 'kleur' aan een onderwerp. Eyben & Moncrieffe (2007) stellen het in hun boek duidelijker:

“Framing refers to how we understand something to be a problem, which may reflect how issues are represented (or not represented) in policy debates and discourse. Labelling refers to how people are named/categorized (by themselves and others) to reflect these frames. It reveals subjective perceptions of how people fit into different spaces in the social order and of the terms on which society should engage with them in varying contexts and at different points in time” (p. 16).

Ze zeggen hier eigenlijk dat een frame het beeld bepaalt dat gepresenteerd wordt. Bijvoorbeeld het onderwerp en de invalshoek van een artikel. Een label gaat dieper: het plaatst mensen in een categorie door ze een bepaalde naam te geven. Denk hierbij aan *vluchteling*, *immigrant* of *buitenlander*. Een label onthult tegelijkertijd de subjectieve blik van de schrijver, duidt

Eyben in deze beschrijving. En daarmee hoe mensen in de samenleving, maar ook in de context van deze tijd worden gezien.

In hetzelfde boek wordt een label samenvattend omschreven als:

“Labels impose boundaries and define categories. They are a means to construct our social world; to define norms in relation to others who bear similar or different labels” (Eyben & Moncrieffe, 2007, p. 15).

3.3.1 Ik label, jij labelt, media labelen

Als een label af kan hangen van één woord, zijn we dan niet allemaal labelaars? Ja, zeggen Eyben & Moncrieffe (2007). We labelen en worden allemaal gelabeld. Maar het is niet altijd onze intentie negatief te zijn, zeggen ze:

“As the case studies show, framing and labelling can have calculated and manipulative, political intent. However, they are also commonly used for seemingly noble purposes but lead to negative outcomes, which are neither intended nor anticipated” (p. 27).

Labels zijn er dus vaak onbewust, wat een goede reden is om ze zichtbaar te maken. Ook labels in de media zijn niet alleen negatief, legt Parenti (1997) uit:

“Like all propagandists, media people seek to predetermine our perception of a subject with a positive or negative label. Some positive ones are ‘stability’, ‘the president’s firm leadership’, ‘a strong defense’, and ‘a healthy economy’. Indeed, who would want instability, weak presidential leadership, a vulnerable defense, and a sick economy? The label predefines the subject and does it without having to deal with actual particulars that might lead us to a different conclusion.

Some common negative labels include ‘leftist guerrillas’, ‘Islamic terrorists’, ‘conspiracy theories’, ‘inner-city gangs’, and ‘civil disobediences’. These, too, are seldom treated within a larger context of social relations and issues. The press itself is facilely and falsely labeled ‘the liberal media’ by the hundreds of conservative columnists, commentators, and talk show hosts who crowd the communication universe while claiming to be shut out of it” (p. 5-7).

3.3.2 Vluchtelingen gelabeld

In hun boek *The power of labelling* wijden Eyben & Moncrieffe (2007) een heel hoofdstuk aan vluchtelingen en zogenoemde *oustees* (mensen die binnen hun eigen land gedwongen moesten vertrekken) die gelabeld worden en vooral wat de impact daarvan is. Zij geven een kleine inkijk waarom het belangrijk is om labels te erkennen:

“Ignoring the complexities of labelling refugees and oustees can only lead to increased resistance on the part of displaced people and the failure to integrate them into wider developmental efforts” (p. 97).

Ondanks deze gevolgen worden vluchtelingen nog steeds aan de kant geschoven als een groep. Eyben & Moncrieffe (2007) leggen stap voor stap uit hoe dat toch gebeurt.

De overheid zet vluchtelingen in simpele categorieën zodat het beleid gemakkelijke opties krijgt en op korte termijn toe te passen is. Dit wordt *generalized categorization* genoemd. Kortom, de overheid generaliseert de vluchtelingen zodat hun beleidsvoering duidelijker is voor de burgers (p. 98-100).

Doordat de overheid op korte termijn resultaten wil laten zien, zijn labels handige categorieën. Het label *vluchteling* krijgt juist daardoor al snel een negatieve betekenis. Zo is het gevaar dat juist hun moeilijkheden, trauma's en de vreselijke stresssituaties waar ze uit komen, benadrukt worden. Vluchtelingen worden dan gezien als afhankelijke, problematische of hulpeloze personen. Onze blinde vlek is de wilskracht en vindingrijkheid die vluchtelingen opgedaan hebben (vrije vertaling naar p. 98-100).

Daarnaast ontstaat er een wij-tegen-zij-constructie doordat vluchtelingen als één groep bestempeld worden. Deze constructie maakt dat het gastland van vluchtelingen hen eerder als last ziet dan wanneer ze als individu gezien worden (p. 100-102).

We denken vaak dat vluchtelingen zichzelf niet kunnen redden, geen sociaal netwerk op kunnen bouwen zonder onze hulp. Eyben & Moncrieffe (2007) zeggen dat er genoeg voorbeelden zijn waar vluchtelingen zich prima redden zonder hulp van de overheid. Zo noemen ze het voorbeeld van Eritrese vluchtelingen die een gemeenschap opbouwden in Soedan, de macht van de Soedanese leiders negerend (p. 104-107).

Dit gebeurde omdat ze zich niet herkenden in de labels die op hun geplakt werden, en ze zichzelf beter af zagen zonder die bijpassende hulp. Uiteindelijk kan labeling dus echt leiden tot een moeilijke integratie van vluchtelingen in de samenleving van hun gastland, omdat labels de complexe werkelijkheid simpeler maken.

Belangrijk is dat we de situatie van vluchtelingen begrijpen en kennis hebben van binnenuit. Die lokale kennis kunnen we vervolgens gebruiken bij het maken van beslissingen in onze beleidsvoering. Zoals Eyben & Moncrieffe (2007) stellen:

“labelling inscribes in and enables the very construction of social reality” (p. 100).

Hoe wij labelen, bepaalt de opbouw van de onze sociale werkelijkheid.

3.4 Conclusie

Media gebruiken framing en labeling in het brengen van nieuws. Een frame is een kader waarin de werkelijkheid gebracht wordt. Door de aspecten die een journalist belicht, vormt hij een interpretatiekader voor de lezers.

Labeling is de inkleuring van die kaders, en zet mensen in een categorie door hun woordkeuze. Labels kunnen positief of negatief zijn en zowel bewust als onbewust gebruikt worden.

Als we kijken naar het framen en labelen van vluchtelingen is het belangrijk deze in de media te herkennen, juist omdat we niet makkelijk buiten dat kader kijken. Labeling kan als gevolg hebben dat vluchtelingen weigeren onze manier van integratie te volgen. De reden daarvoor is dat wij ze als een bepaalde groep zien en zij zich daar niet in herkennen.

4

HOOFDSTUK 4: ASIELZOEKER WORDT VLUCHTELING

Vluchteling of asielzoeker, wat is het verschil? Dit hoofdstuk geeft de definities van deze termen en kijkt naar het aantal vluchtelingen die Nederland binnen komen. Dit vormt de achtergrond waarover de media schrijven.

4.1 Terminologie

Migranten, vluchtelingen en asielzoekers. Kranten strooien met deze termen, maar wat betekenen ze eigenlijk? Is een asielzoeker per definitie een migrant of een vluchteling? Het antwoord is ja: een asielzoeker is een vluchteling en een migrant. Andersom is het toch wel wat anders, daarom worden de begrippen hieronder toegelicht.

Migrant: een woord waar immigranten en emigranten onder vallen. Het Centraal Bureau voor de Statistiek geeft deze definitie:

“Vestiging van personen vanuit het buitenland in Nederland”
(CBS, 2016).

Een migrant kan dus uit alle buitenlandse landen komen, bijvoorbeeld uit Engeland of Frankrijk, maar ook uit Syrië en Eritrea. Dat maakt een migrant niet meteen een vluchteling, die is zo gedefinieerd:

“Niet-Nederlander die naar Nederland is gekomen en van wie op grond van het Vluchtelingenverdrag van Genève van 1951 is vastgesteld dat hij of zij in het herkomstland gegronde vrees heeft voor vervolging, vanwege een godsdienstige of politieke overtuiging, nationaliteit, ras of het behoren tot een bepaalde sociale groep” (CBS, 2016).

Een vluchteling is iemand die gedwongen vertrokken is uit zijn eigen land vanwege oorlog of vervolging. Het is gevaarlijk in zijn herkomstland en zoekt in een ander land bescherming. Een migrant daartegenover kiest

ervoor te vertrekken om op zoek te gaan naar werk, beter onderwijs of om familie achterna te reizen. Migranten kunnen terugkeren naar hun herkomstland, want daar is geen dreiging. Vluchtelingen kunnen dat niet.

Toch blijft het een grijs gebied, want beide groepen willen een beter leven in een ander land opbouwen; de één uit nood, de ander uit eigen keuze. Een vluchteling is tegelijkertijd een migrant, want hij vestigt zich vanuit het buitenland in Nederland. Andersom is een migrant niet meteen een vluchteling, tenzij hij uit angst vertrokken is (Leijendekker, 2015).

Als er gesproken wordt over een asielzoeker is dat veel specifieker. Het CBS duidt de term zo:

“Persoon die een aanvraag om toelating als vluchteling heeft ingediend” (2016).

In deze beschrijving wordt heel specifiek ‘toelating als vluchteling’ genoemd; een asielzoeker is dus een migrant óf een vluchteling die een verblijfsvergunning aanvraagt. Wordt deze aanvraag toegekend, dan is de persoon erkend als vluchteling door het gastland. Wordt de aanvraag afgewezen, dan vindt het gastland de persoon een migrant (Leijendekker, 2015).

Het is belangrijk deze begrippen uit elkaar te houden, omdat migranten en vluchtelingen verschillende rechten hebben. Dit is vastgesteld in 1951 door de Verenigde Naties (VN) op een conventie in Genève. In Nederland hebben we asiel, de status voor vluchtelingen (Leijendekker, 2015).

Eenmaal erkend als vluchteling kunnen zij een beroep doen op de rechten die vastgesteld zijn in het Vluchtelingenverdrag. Hierin staat bijvoorbeeld dat ze niet teruggestuurd mogen naar hun land van herkomst en dat ze hetzelfde behandeld worden als Nederlandse burgers.

4.2 Asielverzoeken 2013-2016

Als we het over vluchtelingen in Nederland hebben, over hoeveel spreken we er dan? En waar komen ze vandaan? Krijgt Nederland de meeste vluchtelingen binnen in Europa, of eigenlijk maar weinig? We kijken naar de ingediende asielverzoeken en uitgegeven verblijfsvergunningen van de jaren 2013 tot en met 2016.

4.2.1 Asielverzoeken van het Midden-Oosten

In 2013 zijn er in totaal 16.725 asielverzoeken ingediend. Hieronder vallen de eerste asielverzoeken, de eerste keer dat een persoon asiel aanvraagt, en volgende asielverzoeken. Een volgend asielverzoek is van een persoon die al eerder een asielaanvraag deed, maar een nieuwe aanvraag mag doen in het licht van nieuwe feiten of omstandigheden in het herkomstland. Om een indruk te geven van de verdeling van deze verzoeken: van de 16.725 verzoeken in 2013, waren 5.170 eerste verzoeken en 2.040 volgende verzoeken (bijlage 1).

Veel van deze aanvragen kwamen uit het Midden-Oosten, namelijk 8.415 (bijlage 1). Daarvan kreeg 63 procent verblijfsvergunning. De meeste vluchtelingen kwamen toen uit Syrië (bijlage 2).

Tabel 1 geeft een beeld van de totaal aantal asielaanvragen die Nederland in de jaren 2013 tot en met 2015 kreeg. We zien het totaal aantal aanvragen, afkomstig van alle nationaliteiten. Daaronder de aanvragen vanuit het Midden-Oosten en daaronder de vijf nationaliteiten waardoor de meeste verzoeken werden gedaan: Syrisch, Eritrees, Afghaans, Iraaks en Iraans. Als laatste geeft de tabel de toegekende verblijfsvergunningen voor asiel weer. Dit alleen van de jaren 2013 en 2014, omdat er helaas van 2015 en 2016 nog geen data publiek bekend gemaakt is.

Tabel 1: Totaal asielaanvragen en nareizigers & verblijfsvergunningen asiel uit het Midden-Oosten in 2013-2015 (bijlage 1 en 2)

	Aan- vragen 2013	Verblijfs- vergunningen 2013	Aan- vragen 2014	Verblijfs- vergunningen 2014	Aan- vragen 2015
Totaal nationaliteit	16725	9545	29890	18620	58880
Totaal Midden- Oosten	8415	5330	19745	13885	45370
Syrisch	2620	2070	11595	8265	27710
Eritrees	1055	715	4100	3745	8435
Afghaans	1520	715	975	585	2945
Iraaks	1410	890	1570	645	3450
Iraans	1080	735	745	405	2075

In tabel 1 zien we dat het aantal asielverzoeken enorm is gestegen de afgelopen jaren. Al is er wat wisseling tussen de vijf nationaliteiten waardoor de meeste aanvragen werden gedaan, deze vijf blijven in alle

jaren in de top staan. Duidelijk is dat in alle jaren de Syriërs er met hun aanvragen met kop en schouders bovenuit steken. In 2015 zijn ze zelf zo fors gestegen dat bijna de helft van alle asielverzoeken van mensen met een Syrische afkomst kwam .

Heel opvallend is het aantal verzoeken van Afghanen in 2014. Waar het er in 2013 nog ruim 1.500 waren, is dat het jaar daarop gedaald tot onder de 1.000 aanvragen. Ook de aanvragen van Iraniërs zijn in 2014 ten opzichte van het jaar daarvoor laag; ruim 700 ten opzichte van 1.000.

Juist extreem hoog is het aantal Eritreeërs die in 2014 in Nederland bescherming zoeken: 4.100 mensen. Het aantal verviervoudigt in 2014 en verdubbelt dan nog eens in 2015.

Dit is hetzelfde met vluchtelingen uit Irak, waar meer dan het dubbele aantal mensen asiel aanvraagt in 2015 in vergelijking met 2014. Vluchtelingen met een Afghaanse of Iraanse afkomst weten Nederland meer dan ooit te vinden in 2015. Er doen bijna 3.000 Afghanen en meer dan 2.000 Iraniërs een asielverzoek (bijlage 1).

Kijkend naar het aantal toegekende verblijfsvergunningen, springen die van de Syriërs in het oog. In 2014 kreeg 71 procent van hen daadwerkelijk een vergunning (bijlage 2).

De cijfers laten ook zien dat er steeds minder volgende verzoeken worden gedaan. Waar er in 2013 nog 2.040 volgende verzoeken werden gedaan, is

dat in 2014 gedaald naar 1.570 en in 2015 zelfs naar 930 volgende verzoeken (bijlage 1).

Van 2016 zijn op het moment van schrijven de eerste vier maanden bekend bij het CBS. In onderstaande tabel zien we dat de aanvragen lijken af te nemen per maand. Hoeveel het er totaal dit jaar worden, is hiermee nog niet te voorspellen. Daar komt bij dat de gegevens van drie landen uit het Midden-Oosten nog niet bekend zijn; die van Israël, Jemen en Libanon.

Tabel 2: Asielverzoeken vanuit het Midden-Oosten in 2016 (bijlage 3)

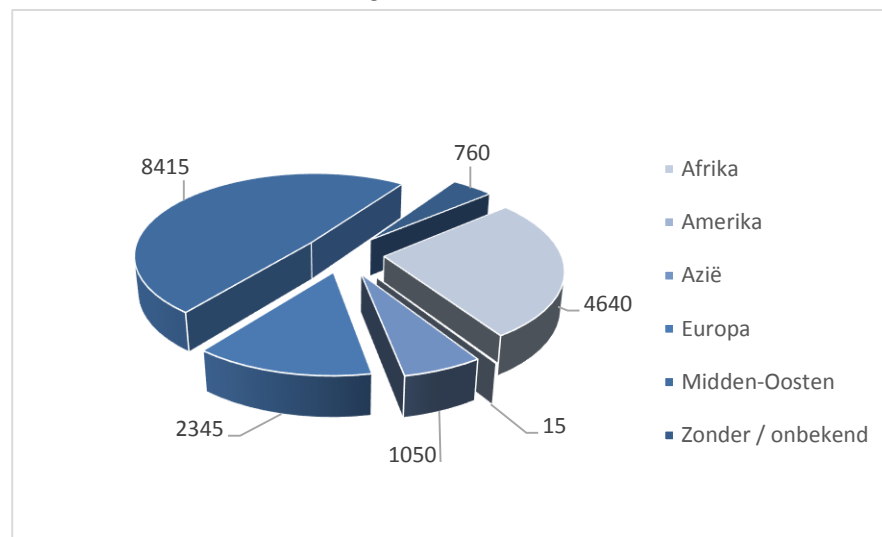
	Januari	Februari	Maart	April
Midden-Oosten	1755	965	450	405

4.2.2 Asielverzoeken aan Nederland

Om de vluchtelingen uit het Midden-Oosten wat meer in perspectief te zetten, kijken we naar het totale aantal asielaanvragen die Nederland binnenkreeg.

In 2013 waren er 16.725 asielverzoeken aan Nederland. Deze kwamen uit de volgende continenten, weergegeven in grafiek 1 (p.24).

Grafiek 1¹: Asielverzoeken en nareizigers Nederland in 2013

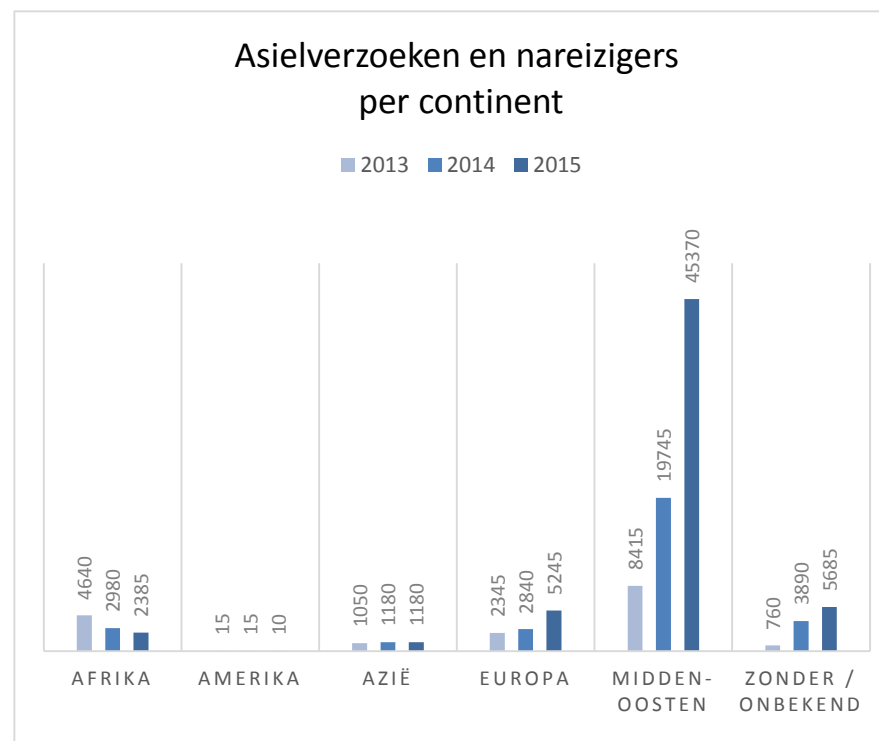
Het Midden-Oosten onderscheid zich hier duidelijk van de rest van de wereld. Afrika volgt met minder dan de helft van de aanvragen. De meesten hiervan komen uit Somalië, dat dicht tegen het Midden-Oosten aanligt.

Toch geeft deze grafiek goed weer dat niet alle asielaanvragen uit Arabische landen komen, maar ook uit Europa zelf. Denk hierbij aan landen als Servië (265), Georgië (215) en Rusland (305, bijlage 5d). En daarnaast uit Aziatische landen, zoals China (150, bijlage 5c).

¹ De getallen in deze grafiek opgeteld, zijn meer dan 16.725 asielverzoeken. Dit komt doordat het CBS de getallen op vijftallen afrond ter voorkoming van identificatie van individuen.

In 2014 en 2015 wordt dit verschil steeds groter. Dit is te zien in een overzicht van de aanvragen door de jaren heen in grafiek 2.

Grafiek 2: Asielverzoeken en nareizigers Nederland per continent, 2013-2015

De verzoeken uit Afrika zijn gedaald, waarin Somaliërs een duidelijke rol spelen. Hun hoeveelheid aanvragen is in 2014 (1.215 verzoeken) al

gehalveerd ten opzichte van 2013 (595 verzoeken). Dit is terug te vinden in bijlage 5a.

Vanuit Amerika en Azië blijven de aantallen gelijk, maar bij Europa zien we wel een stijgende lijn. Dit komt deels door de aanvragen uit Albanië, waarvan er in 2015 ruim 1.000 kwamen. Dit is ten opzichte van de jaren daarvoor (90 en 35 aanvragen) fors toegenomen. Daarnaast verdubbelde het aantal asielverzoeken uit Oekraïne en Servië in 2015 (bijlage 5d).

Eenzelfde stijgende lijn geldt voor het aantal mensen dat staatloos of van wie de nationaliteit onbekend is. Er zijn dus steeds meer vluchtelingen van wie de afkomst onzeker is of van wie er geen gegevens zijn.

Het is gemakkelijk ons te richten op de landen in het Midden-Oosten, want die aantallen zijn angstaanjagend. Het aantal asielzoekers uit Syrië en Eritrea mag dan verviervoudigd zijn, dat is met het aantal aanvragen uit Mongolië precies hetzelfde (zie bijlage 5c). Hier merken we alleen minder van, omdat het totale aantal een stuk minder is.

Asielzoekers komen dus niet alleen vanuit het Midden-Oosten naar Nederland. Hoe dit er in 2016 uitziet is moeilijk te zeggen. Bekend is dat er in januari tot en met april 7.005 aanvragen zijn gedaan. Hiervan komen 3.575 van mensen uit het Midden-Oosten. Dat is ongeveer de helft van de verzoeken, en laat dus zien dat aanvragen niet alleen vanuit het Midden-Oosten komen.

Het merendeel van de asielverzoeken kwam in deze maanden dan wel weer van mensen met een Syrische nationaliteit. Het één na grootste deel

kwam verrassend genoeg niet van Afghanen, maar van Albanezen. Van hen kwamen er zelfs in maart en april méér aanvragen dan van Syriërs. Daarna volgen de ons welbekende landen: Afghanistan, Irak, Iran. En, wel met een stuk minder aanvragen: Eritrea (bijlage 3).

4.2.3 Asielverzoeken in Europa

We weten nu de nationaliteit van de asielzoekers die naar Nederland komen en hoeveel er een verblijfsvergunning krijgen. Het gaat om grote getallen, maar zijn het er nog steeds veel als we het vergelijken met andere landen?

Als we Nederland vergelijken met haar buurlanden, liggen België en Nederland dicht bij elkaar qua asielverzoeken. Waar ze in 2013 nog wel aardig uit elkaar lagen, is dit in 2015 niet meer te zien met beide landen rond de 45.000 aanvragen. Het verschil met onze andere buurlanden is wel erg groot. Luxemburg kreeg er in datzelfde jaar 2.500, waar Duitsland 476.500 aanvragen kreeg.

Als we iets breder kijken en de lidstaten van de Europese Unie (EU) onder de loep nemen, kreeg Duitsland dan ook verreweg de meeste asielverzoeken. Na Duitsland kregen Frankrijk en Zweden veel aanvragen (grafiek 3, p. 26).

De minste aanvragen kwamen binnen bij Estland, Letland en Litouwen, maar bijvoorbeeld ook bij Tsjechië, Slowakije, Spanje en Portugal.

Een paar landen vallen op. Zo groeide in Hongarije het aantal aanvragen heel snel. Waar het land er in 2013 nog een stuk minder dan Frankrijk en Zweden kreeg, namelijk 189.000, steeg dit wel tot 1.771.000 verzoeken in 2015. In datzelfde jaar kreeg Frankrijk er 758.000 en Zweden er 1.625.000 (bijlage 7).

Nederland is vergeleken met deze landen een land dat weinig asielaanvragen krijgt. Dit is wel een gewaagde uitspraak, want het is maar waar je landen op beoordeelt; bijvoorbeeld hun inwonersaantal, oppervlakte, bevolkingsdichtheid of juist hoeveel geld ze ervoor gereserveerd hebben (Smouter, 2015).

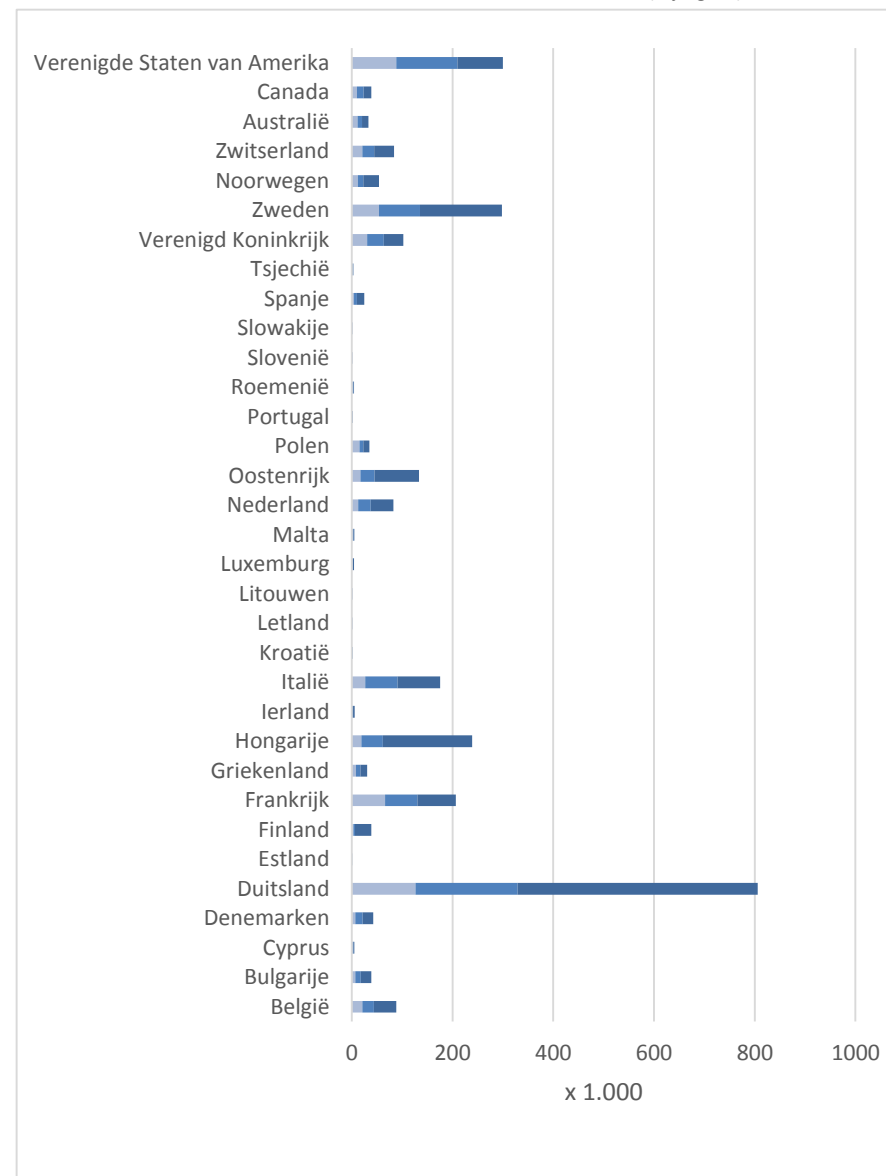
Daarnaast verschilt het erg per land van wie de asielverzoeken komen en of die daadwerkelijk ingewilligd worden. Neem Hongarije, van wie het aantal enorm steeg. Als we kijken waar de aanvragen vandaan komen, is dat vooral uit Kosovo en Servië. Deze mensen verlaten hun land vooral vanwege economische omstandigheden, wat maakt dat veel van de verzoeken afgewezen worden.

Zo zien we dat een land veel asielaanvragen kan krijgen, en een groot deel niet inwilligt. Wanneer we alleen kijken naar hoeveel aanvragen erkend worden, geeft dit dus ook geen eerlijk beeld of een land rechtvaardig handelt of niet (Smouter, 2015).

4.3 Conclusie

De begrippen *migrant*, *vluchteling* en *asielzoeker* hebben een verschillende betekenis. Een migrant is een persoon die vanuit het buitenland naar

Grafiek 3: Asielverzoeken aan EU-lidstaten en landen daarbuiten (bijlage 7)

Nederland komt. Dit kan vrijwillig zijn of niet. Wanneer iemand uit angst voor vervolging of oorlog vertrekt, noemen wij hem een vluchteling en kan hij asiel aanvragen. Een asielzoeker is iemand die asiel aanvraagt, maar pas wanneer deze ingewilligd is, wordt hij daadwerkelijk erkend als vluchteling. Het is goed deze begrippen op de juiste manier te gebruiken omdat een vluchteling andere rechten heeft dan een migrant.

Als we kijken naar de asielverzoeken uit het Midden-Oosten, komen de meeste uit Syrië. Daarna volgen er veel uit Afghanistan, Irak, Iran en Eritrea. Van dit laatste land is het aantal aanvragen de afgelopen twee jaar enorm gestegen.

Plaatsen we deze asielverzoeken in het perspectief van alle asielverzoeken die Nederland krijgt, nemen die uit het Midden-Oosten een groot deel in. Toch vallen daarmee aanvragen uit andere landen niet zomaar weg, zoals die van Russen, Serviërs, Oekraïners en Albanezen.

Nederland blijft een klein land en dat zien we terug wanneer we een overzicht van de Europese lidstaten erbij pakken. Duitsland krijgt verreweg de meeste asielaanvragen in 2013, 2014 en 2015. Verder krijgen Frankrijk, Zweden en Hongarije veel aanvragen, maar niet van alle landen is bekend waar deze vandaan komen. Ten opzichte van deze grootte krijgt Nederland maar weinig aanvragen. De hoeveelheid verzoeken in België is soortgelijk met die van ons land, terwijl die van Luxemburg daar weer een stuk onder zit.

5

HOOFDSTUK 5: WOORDKEUZE VAN REDACTIES

Er rinkelt een telefoon. Gestrest zit hij achter zijn computer te tikken, want hij heeft nog maar een paar minuten tot de deadline.

Dit is voor krantenjournalisten dagelijks de situatie op de redactie. Heeft dit effect, specifiek op hun artikelen over vluchtelingen? Of zijn ze zich wel bewust van hun taalgebruik en labeling? In dit hoofdstuk komen twee journalisten aan het woord over de afspraken op hun redactie.

5.1 Presentabel geheel

Waar letten journalisten op bij het schrijven van een artikel? En waar let de eindredactie op bij het checken van de krant? Zijn dit vooral de grote lijnen van een verhaal of juist de kleine d- of t-fouten?

Er zit een groot verschil tussen een redacteur en de eindredactie. Waar een redacteur vooral met zijn eigen artikel bezig is, houdt de eindredactie in de gaten of het in het geheel past: letterlijk, maar ook binnen de uitgangspunten van de krant. Beiden zijn bezig met de inhoud van een artikel. Marc Leijendekker, redacteur Europa voor het NRC-Handelsblad, let op drie punten. “Hoe belangrijk iets is, wat mensen weten en of ik het een beetje leuk op kan schrijven.” Aan de hand hiervan schrijft hij zijn verhaal, dat bij de eindredactie terecht komt (bijlage 9).

Chef eindredactie van Trouw, Gijs Moes, vertelt hoe dat gebeurt. “Collega’s leveren hun verhalen verschillend aan: gewoon een lap tekst, of met suggesties voor de opmaak erbij.” De eindredactie controleert vervolgens de teksten. “Het varieert of de aandacht naar spelling of stijl gaat, of juist naar de opbouw van een verhaal. Het kan ook zijn dat er iets mist, dan wordt het teruggestuurd. We zijn dus wel bezig met de inhoud, maar het grootste deel van de tijd gaat zeker naar stijlfouten. Het is een soort handwerk. Je volgt letterlijk taalregels op.” (Bijlage 8).

Trouw heeft een eigen beeldredactie die de foto’s bij een artikel verzorgt. De eindredactie overlegt wel over wat voor beeld er bij een verhaal komt, zodat het aansluit. “We letten er vooral op dat een beeld bij de kop van een verhaal past. Een kop kan niet iets zeggen wat je niet ziet. Wanneer het

bijvoorbeeld gaat over rellen, dat je op de foto geen groep gezellige mensen ziet. Het moet ook iets toevoegen. Het is bij rellen te simpel om in het beeld te zien dat er mensen worden geslagen. Dus dan proberen we door te zoeken, eruit te halen waarom dit gebeurt en dan goed te verwoorden in de kop.”

Er wordt dus rekening gehouden met meerdere aspecten, zowel in de platte tekst als daaromheen. Zo noemt Moes ook fotobijschriften, streamers en inzetjes. Toch gaat voor de eindredactie de meeste aandacht naar het overzicht. “Dat het één geheel is, presentabel is.”

5.2 Nieuws in een vacuüm

In het algemeen zijn er veel factoren die bij journalisten meespelen. Een keuze die eigenlijk al gemaakt wordt voordat een artikel geschreven wordt, is welk onderwerp er in de krant komt en hoeveel ruimte deze krijgt. Als we kijken naar het onderwerp vluchtelingen in de media is er vanaf 2013 een enorme toename van de hoeveelheid berichten (bijlage 10).

Uit de interviews blijkt dat kranten zich niet erg bewust zijn hoe vaak een onderwerp in de krant komt. Wanneer iets nieuwswaardig is, komt er een bericht over. “Het heeft eigenlijk te maken met de vraag hoe belangrijk iets is en dat heeft te maken met het moment,” zegt Leijendekker. “Op het ene moment krijgt een bepaald thema meer aandacht dan een ander, misschien wel belangrijker, thema. Bijvoorbeeld dat nu de Brexit overheerst in de berichtgeving. Ja, zo werkt nieuwsvoorziening, dat zit niet in een vacuüm.”

Bijzonder is toch wel dat we zien dat er steeds meer over vluchtelingen geschreven wordt. Of hier rekening mee wordt gehouden door de redactie? “Nee, dat doe ik helemaal niet. Ik heb echt geen idee hoeveel berichten in onze krant over vluchtelingen gaan,” zegt Leijendekker (bijlage 9).

Voor Moes is ook de nieuws waarde bepalend voor de plaatsing van een artikel. Een zoveelste bericht over bootvluchtelingen omgekomen op de Middellandse Zee wordt wel altijd geplaatst. Moes: “Het is niet de vraag óf het geplaatst wordt, maar meer een keuze voor een klein bericht of groter verhaal, en of we het voor, midden of achter in de krant zetten.”

5.3 Geen zwart-witte termen

Al eerder zijn de termen asielzoeker, vluchteling en migrant gedefinieerd. De begrippen staan vast, maar toch voert elke redactie haar eigen beleid. In de praktijk is het alleen niet zo zwart-wit als het simpelweg vasthouden aan bepaalde begrippen. Net als het positief of negatief typeren van vluchtelingen.

5.3.1 Officiële lijn

Intern is er op de redacties hevig gediscussieerd over het gebruik van de juiste termen. Zowel Gijs Moes als Marc Leijendekker halen dit aan in de interviews. Volgens hen is het altijd belangrijk de juiste termen te gebruiken. “Sinds het zo’n groot onderwerp in het nieuws is geworden, zijn we ons veel meer bewust dat de termen vluchteling, migrant en asielzoeker heel erg door elkaar lopen,” legt Moes uit. Daarom houden zowel het NRC-Handelsblad als Trouw zich aan een officiële lijn: migrant voor iemand die

zich beweegt door verschillende landen, asielzoeker voor iemand die asiel aan heeft gevraagd of dat wil aanvragen, en vluchteling voor iemand die echt gevlucht is voor problemen. Er wordt hard op gehamerd binnen de kranten om deze lijn te volgen. Leijendekker schreef er zelfs een artikel over, om onder de lezers bekend te maken welke betekenis van termen het NRC hanteert (Leijendekker, 2015).

5.3.2 Compromis

In de praktijk lopen de termen nogal door elkaar. Volgens de journalisten heeft dat verschillende oorzaken.

Moes geeft een voorbeeld: “Er zitten mensen in tenten ergens bij de grens van Griekenland met Macedonië en ze willen die grens over. Zijn het asielzoekers? Ja, we kunnen het niet persoonlijk aan hen vragen, allemaal. Ze willen vermoedelijk asiel aanvragen in Duitsland en hebben dat waarschijnlijk in Griekenland nog niet gedaan. En als ze eenmaal in Duitsland zijn en daar gewoon kunnen blijven, vragen ze misschien helemaal geen asiel aan. Dat weet je niet zeker. Het zijn ongetwijfeld migranten, maar daarmee doe je ze weer te kort, want ze zijn waarschijnlijk wel gevlucht uit Syrië.”

Het is moeilijk als redacteur iemand zomaar als vluchteling te bestempelen. Zo zijn er dan ook compromissen ontstaan volgens Leijendekker. “Neem de term *bootvluchtelingen*. Dit woord gebruiken we voor mensen die in bootjes zijn gestapt op weg naar bijvoorbeeld Griekenland. Het zijn niet allemaal vluchtelingen in de zin van dat ze aantoonbaar op de vlucht zijn voor gevaar en vervolging. Dus gebruiken we een compromis.”

Een tweede reden dat termen door elkaar lopen, is dat redacteuren niet termen willen afwisselen. “Dit is ook belangrijk vanuit de eindredactie,” meent Moes. “Als je veel over hetzelfde onderwerp schrijft, wil je niet steeds dezelfde woorden gebruiken. Dus je wisselt af: dat gebeurt in een lopend verhaal, maar ook in koppen, onderkoppen, tussenkopjes, de inleiding en een bijschrift.”

Als laatste is het moeilijk de juiste term aan te houden in het gebruik van citaten. Een organisatie kan bijvoorbeeld een term anders gebruiken, merkte Leijendekker. “Ja, dan moet je het niet letterlijk citeren om wel het woord vluchteling te gebruiken als dat wordt bedoeld. Als je iemand wel letterlijk citeert, zal je het woord dat wordt gebruikt toch moeten overnemen.”

Leijendekker liep tegen datzelfde probleem aan bij Duitse media. “In Duitsland gebruiken ze de term vluchteling voor ongeveer alles, zoals wij de term migrant willen gebruiken. Als je dan een citaat hebt uit Duitsland is dat moeilijk te vervangen.

5.4 Conclusie

Bij het schrijven van een verhaal letten journalisten op verschillende onderdelen: van de opbouw van een verhaal tot aan correct taalgebruik. De eindredactie controleert dit alles en maakt er een presentabel geheel van. De redactie is zich een stuk minder bewust hoe vaak een onderwerp in de krant komt. De krant vormt zich door wat er op een bepaald moment speelt, dus door het maatschappelijk debat.

Omdat het een belangrijk onderwerp is, wordt nieuws over vluchtelingen veel geplaatst. Hoeveel ruimte zo’n verhaal krijgt ligt aan hoe belangrijk het is en of er ander nieuws is dat overheerst.

Als we dieper kijken naar de berichtgeving zien we dat de termen asielzoeker, vluchteling en migrant vaak door elkaar lopen. Ondanks het vaststaande beleid van de redacties.

Journalisten wijten de door elkaar lopende termen aan het grote grijze gebied in de praktijk. Mensen zijn aan het reizen, zijn waarschijnlijk gevlucht, maar hebben nog geen asiel aangevraagd. Hiermee vallen ze alleen onder het begrip migrant, dat hen waarschijnlijk te kort doet.

Ook het gebruik van letterlijke citaten, citaten uit een andere taal en het willen afwisselen van termen in een groot verhaal zorgen voor het inconsequente gebruik van de correcte termen.

6

HOOFDSTUK 6: VLUCHTELINGEN IN DE MEDIA

Slachtoffer, machteloos of juist daadkrachtig. Er zijn verschillende typeringen voor vluchtelingen. Maar wat lezen Nederlanders, en wat is daarmee hun beeld van vluchtelingen? Dit hoofdstuk laat de resultaten zien van een keiharde mediawerkelijkheid, waarin journalisten de labels uitdelen.

6.1 Labels bepaald

In het eerste hoofdstuk is uitgelegd hoe mijn labels tot stand zijn gekomen. De volgende zeven labels heb ik aan de hand van artikelen over vluchtelingen bepaald.

Bedreiging

Een vluchteling wordt als bedreiging gezien wanneer ze inpikkers van ons land, werk, vrouwen en dergelijke worden genoemd. Ook zijn ze een bedreiging wanneer het gaat over islamisering door de enorme migratie, en ze als gelukzoekers worden bestempeld. Als laatste krijgt een artikel dit label als er geschreven wordt over het gevaar van een vrouwonvriendelijke cultuur en het aanbieden van cursussen hoe vluchtelingen om moeten gaan met Nederlandse vrouwen.

Crimineel

Wanneer een vluchteling in verband gebracht wordt met stelen, fraude, illegaliteit, terrorisme of andere criminele zaken, valt dat onder het label crimineel. Hieronder vallen ook vluchtelingen die betrokken zijn met de oorlog in hun eigen land of met moslim-extremisten in Europa.

Daadkrachtig

Waar het gaat over vluchtelingen die werken aan hun toekomst, bezig zijn het beste van hun leven te maken en daarbij hun lot in eigen hand nemen, is een artikel als daadkrachtig gelabeld. Dat gebeurt ook wanneer er genoemd wordt dat ze vol energie zijn, wilskracht hebben of moedig zijn.

Machteloos

Als het in een artikel gaat over een onzekere toekomst, weinig hoop, lang wachten, dat vluchtelingen hun eigen lot niet in hun handen hebben en de moeilijke procedures en regels van ons land, wordt dit onder het label machteloos geschaard.

Problematisch

Waar uit de tekst blijkt dat er problemen zijn met het integreren van de vluchtelingen in onze samenleving, en er woorden vallen als moeizaam, veel bagage en het gaat over psychische problemen die vluchtelingen hebben, valt dit onder het label problematisch. Dit label wordt ook toegekend wanneer het gaat over vluchtelingen die niet willen terugkeren of juist over een limiet stellen aan het aantal dat Nederland op wil vangen.

Slachtoffer

Onder het label slachtoffer vallen artikelen met woorden als oorlog, geweld, smokkelaars, mensenhandel en verkrachting. En wanneer het gaat over gezinsscheuring, beschietingen en alles achter moeten laten.

Meelijwekkend

Vluchtelingen worden als meelijwekkend gelabeld wanneer er geschreven wordt over schrijnende situaties of inhumane omstandigheden waarin ze leven. Dit kan een tekort aan voedsel, onderdak of medicijnen zijn. Het kan gaan over kou in een tentenkamp waarin ze leven. En wanneer er geschreven wordt over Nederland, de regering, de overheid of Europa die te weinig doen.

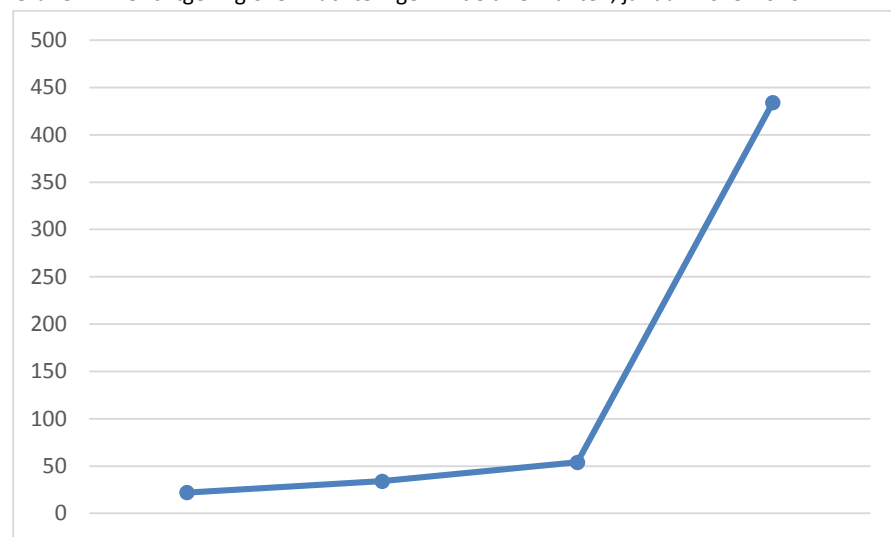
6.2 Uitkomst analyse

Elk artikel met de woorden *vluchteling*, *asielzoeker* of *migrant* erin heb ik gecodeerd met één van de labels. Wanneer er te veel verschillende aspecten aan bod kwamen of het alleen feitelijk over vluchtelingen ging, kreeg het artikel geen label. In totaal heb ik meer dan 500 verhalen gelezen, waarvan 364 een label kregen. De resultaten worden hieronder weergegeven en besproken.

6.2.1 Verloop van tijd

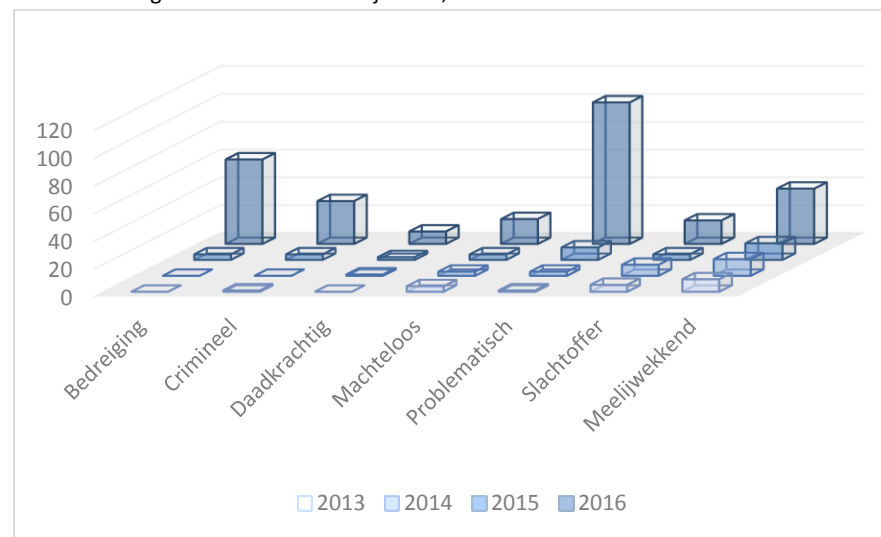
Door de jaren heen is de berichtgeving over vluchtelingen fors gestegen (bijlage 10). Dit zien we in grafiek 4: in januari 2016 (het laatste punt) schiet het aantal artikelen omhoog.

Grafiek 4: Berichtgeving over vluchtelingen in de drie kranten, januari 2013-2016

Vluchtelingen worden door het NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant vooral getypeerd als problematisch. De meeste berichten gingen over een moeizame integratie of problemen met opvang. Daarna volgen al snel de labels bedreiging en meelijwekkend, labels die juist ver uit elkaar liggen. Meelijwekkend gaat over slechte omstandigheden van vluchtelingen, lezers krijgen daardoor medelijden met hen. Bedreiging gaat daartegen over angst voor een vrouwonvriendelijke cultuur en werkloosheid. Grafiek 5 geeft een overzicht van de labels door de jaren heen.

Grafiek 5: Toegekende labels maand januari, 2013-2016

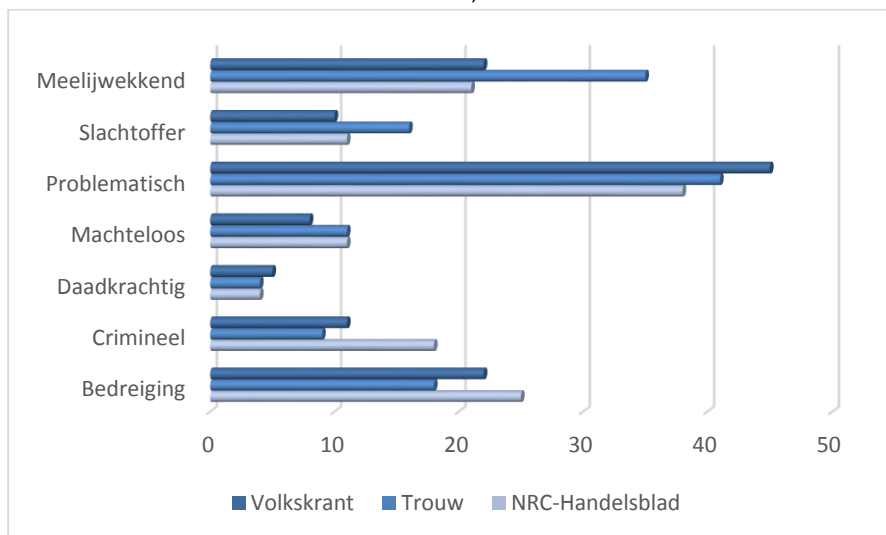

Wat opvalt is dat het label daadkrachtig het minst voorkomt. Vluchtelingen worden nauwelijks neergezet als doorzetters en hardwerkende mensen die in Nederland hun leven weer opbouwen.

6.2.2 Vergelijking kranten

Tussen de drie kranten waarvan de data is geanalyseerd, zijn verschillen en overeenkomsten te ontdekken. Hieronder staat het totaal aantal labels door de drie dagbladen gegeven in mijn onderzoeksperiode (bijlage 11).

Grafiek 6: Totaal aantal labels NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant.

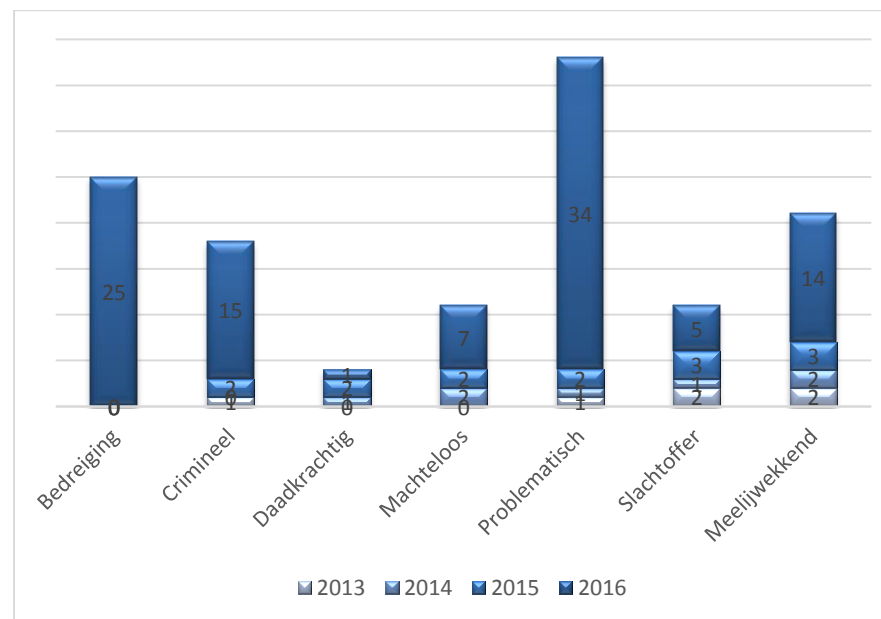

Wat we in het totaalplaatje van over de jaren heen niet zagen, is dat Trouw veel vaker over de vluchteling als meelijwekkend schrijft dan de andere twee kranten dat doen. Ook al komt het in de totale aantallen als derde het meest voor, bij Trouw is dit zeker niet het geval. Daarnaast labelt Trouw de vluchteling meer als slachtoffer en machteloos dan het NRC en de Volkskrant.

Zij zetten de vluchteling vooral als problematisch en bedreiging neer. Daarbij typeert het NRC-Handelsblad hen nog regelmatig als crimineel, waar de andere twee kranten dat een stuk minder doen.

Als we de resultaten van het NRC gedetailleerder bekijken (bijlage 12), zien we dat dit label eigenlijk pas de laatste twee jaar in de krant voorkwam. Grafiek 7 geeft dit weer, en zo zien we dat het label bedreiging zelfs alleen maar voorkomt in 2016. Bij de wat zachtere typeringen als meelijwekkend en slachtoffer is dit veel meer over de jaren verdeeld. Het weinig voorkomende label daadkrachtig heeft een groei in 2015, maar neemt in 2016 weer af.

Grafiek 7: Resultaten NRC-Handelsblad

Bij Trouw (bijlage 13) en de Volkskrant (bijlage 14) zijn deze verdelingen weer heel anders, hieronder zijn ze naast elkaar gezet. Ook bij Trouw (grafiek 8) zien we dat in 2013 en 2014 vluchtelingen nog niet worden getypeerd als bedreiging of crimineel. Merkwaardig is dat het label daadkrachtig pas in 2016 naar voren komt. Dit is hetzelfde bij de Volkskrant (grafiek 9), maar als we terugkijken naar de resultaten van het NRC, typeerden zij vluchtelingen in 2014 al als daadkrachtig.

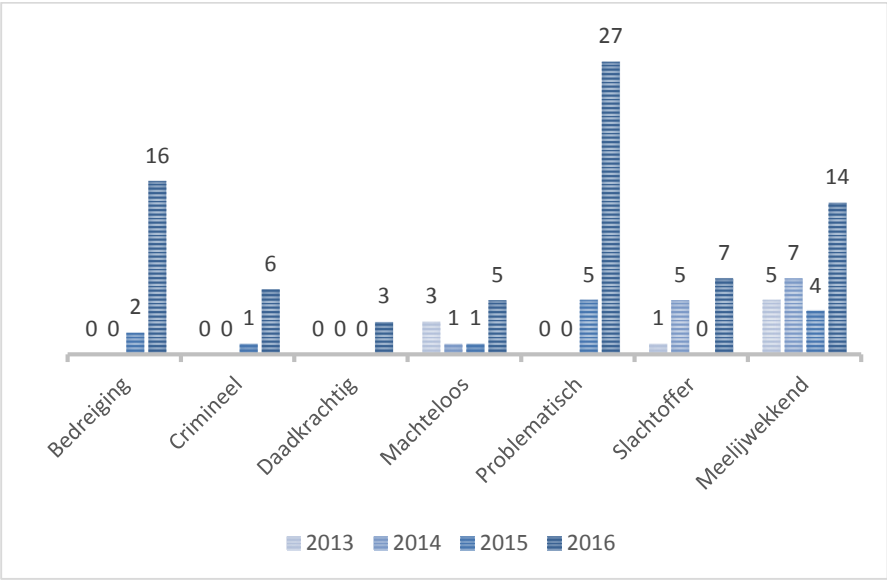
Eerder zagen we dat bij Trouw in totaal het label meelijwekkend veel meer naar voren komt. Vergeleken met de Volkskrant valt dat per jaar wel mee. In 2013 en 2014 werden vluchtelingen al regelmatig als slachtoffer neergezet, waar dit zowel bij het NRC-Handelsblad als de Volkskrant

minder is. Het aantal in de jaren 2015 en 2016 liggen erg dicht bij elkaar.

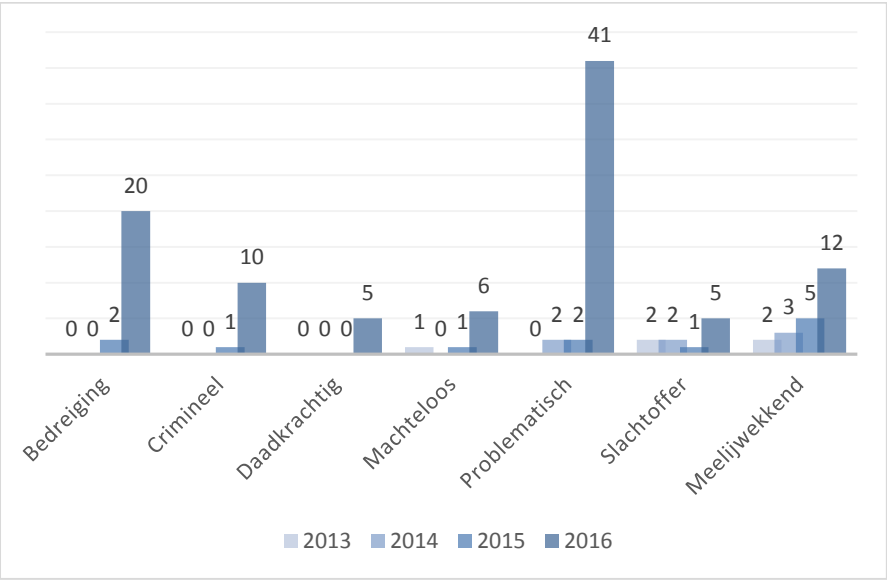
Waar steeds het oog op blijft vallen, is het extreem hoge aantal artikelen dat met problematisch is gecodeerd. Dit label springt eruit bij elke krant, bij de Volkskrant het meest.

Alle kranten liggen dicht bij elkaar wat het label machteloos betreft. Dat is eenvoudig te verklaren. Alle drie hebben ze nieuws van asielzoekers gepubliceerd die een zelfmoord plegen. Daarnaast is er weinig aandacht gegeven aan vluchtelingen die machteloos staan in ons land.

Grafiek 8: Resultaten Trouw

Grafiek 9: Resultaten de Volkskrant

6.3 Reacties

De dagbladen hebben uitgangspunten en richtlijnen die de redactie volgt. Hoe rijmen de gevonden labels daarmee?

Het NRC wil zo waarheidsgetrouw mogelijk berichten, zegt Leijendekker: “Wij staan voor het weergeven van wat er gebeurt. Zodat mensen op basis daarvan hun eigen mening kunnen vormen.”

Gijs Moes gaat hier wat dieper op in. “Trouw is een krant met christelijke wortels, net als veel van onze lezers. Ik denk dat we van daaruit de wereld altijd bekijken met oog voor de mensen en maatschappij. Meer dan naar harde waarden zoals geld.” Dit maakt het dagblad sociaal en oprecht betrokken, volgens de chef eindredactie. “Soms wat zorgelijk misschien. Het komt onderling vaak naar voren dat we wat vrolijker mogen zijn.”

Voordat deze journalisten de resultaten inzien, doen ze een voorspelling. Bij Trouw wordt er met begrip en menselijkheid over asielzoekers gepraat volgens Moes. “Ik denk dat ons eerste gevoel altijd wel is om te kijken naar die mensen: waar ze vandaan komen, waar ze voor vluchten en waar ze tegenaan lopen. Meer dan dat wat er allemaal op ons Nederlanders voor moeilijks afkomt.”

Leijendekker denkt dat het NRC vooral naar waarheid bericht over vluchtelingen. “Ik geloof niet dat het onze bedoeling is om hen positief of negatief neer te zetten. We willen zo precies en zo breed mogelijk ergens over berichten.”

En dat is terug te zien in de resultaten van het NRC. Alle labels komen wel aan bod, maar niet in gelijke mate. Vluchtelingen als probleem en

bedreiging springen eruit. Leijendekker zelf meent dat dit komt door de opinie in de krant. “Zeker deze januari na de gebeurtenissen in Keulen zijn er hele rare dingen gezegd over vluchtelingen. Over migranten eigenlijk, het woord vluchteling is daar al niet toepasbaar.”

Hij weet niet goed wat hij van de resultaten moet vinden. “We hebben zeker beschreven dat vluchtelingen vaak enorme problemen hebben, ze hebben moeilijke, gevaarlijke tochten gemaakt. Maar dat is natuurlijk niet het enige. Het is aan de lezer om te bepalen of ze hen dan zielig, dapper of heldhaftig vinden.”

Bij Trouw staat het label problematisch ook prompt vooraan. Daarna lopen vluchtelingen als bedreiging en meelijwekkend gelijk op. De resultaten verbazen Moes niet. “Het past wel een beetje bij het zorgelijke van onze krant. Dat we soms meer problemen zien dan oplossingen. Niet bij alle onderwerpen in de krant hoor, maar ik denk dat het bij de vluchtelingenproblematiek helemaal klopt.”

Het label bedreiging komt bij Trouw wel een stuk minder voor dan bij de andere twee dagbladen. Hier herkent Moes Trouw wel in. “Het zou kunnen dat die mensen niet zoveel aan het woord komen bij ons. Dat we die mensen eigenlijk niet zo willen horen. Ik wil niet zeggen dat het meer moeten zijn, maar het is wel een werkelijkheid in Nederland die je in Trouw minder ziet.”

Dat het label meelijwekkend ook zo hoog is, ligt aan de rol die vluchtelingen gedwongen aan moeten nemen, meent Moes. “Ik denk dat ze zich door de hele asielprocedure afhankelijk en als slachtoffer moeten opstellen. We

laten ze wel toe, maar geven niet veel sociale zekerheid. Dit is dan een logisch uitvloeisel.”

Een label die hij graag meer had gezien, is de daadkrachtige vluchteling. “Ik had het leuk gevonden als dat er wat meer was uitgekomen, maar ik kan me voorstellen dat je dat niet zoveel ziet.”

6.4 Conclusie

Door middel van kwalitatieve data-analyse zijn er zeven labels bepaald: bedreiging, crimineel, daadkrachtig, machteloos, problematisch, slachtoffer en meelijwekkend. Elk artikel van de drie kranten met de woorden *vluchteling*, *asielzoeker* of *migrant* erin zijn daarna gecodeerd met één van deze labels.

Duidelijk is te zien dat er in januari 2016 veel meer wordt bericht over vluchtelingen. De resultaten van die maand zijn daarom dominant ten opzichte van de andere jaren.

Bij alle kranten overheerst één label: problematisch. Daarop volgen zowel bedreiging als meelijwekkend. Als we deze labels per krant bekijken, zien we dat bedreiging vooral bij het NRC-Handelsblad vandaan komt, en het meelijwekkende label groot is bij Trouw.

De dagbladen zetten vluchtelingen een stuk minder als daadkrachtig, slachtoffer en machteloos neer. Trouw gebruikt de labels daadkrachtig en slachtoffer wel meer dan de andere twee kranten dat doen.

In de reacties van het NRC en Trouw op de resultaten wordt er ingespeeld op de omstandigheden. Trouw denkt dat de hele asielprocedure

vluchtelingen onafhankelijk maakt, terwijl het NRC vooral Keulen aanhaalt als boosdoener in de opinie. Marc Leijendekker van het NRC-handelsblad zegt dat de redactie zo precies mogelijk bericht en het labelen daarmee aan de lezers zelf overlaat.

Chef eindredactie van Trouw, Gijs Moes, herkent zijn krant wel in de resultaten. Vooral het zorgelijke van de krant dat het problematische naar voren haalt, is terug te zien. Hij had wel gehoopt dat Trouw vluchtelingen meer als daadkrachtig had neergezet, naar het uitgangspunt om het menselijke aspect te benadrukken.

7

HOOFDSTUK 7: CONCLUSIE

Na het lezen van veel informatie, het doorspitten van cijfers en het ontdekken van de labels, geeft dit laatste hoofdstuk antwoord op de hoofdvraag van mijn scriptie: hoe worden vluchtelingen getypeerd? U leest een samenvatting en tegelijkertijd de uitkomst van het onderzoek.

Hoofdvraag

Hoe typeren de landelijke dagbladen NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant vluchtelingen in verdiepende berichtgeving van de jaren 2013 tot en met 2016?

Door mijn onderzoek is er een helder antwoord te geven op de hoofdvraag waarmee ik begon. Vluchtelingen worden getypeerd als problematisch. Bij alle drie de dagbladen is de meeste berichtgeving hiermee gelabeld. Dit betekent dat het grootste deel van de artikelen ging over een moeizame integratie, een lastige verdeling van vluchtelingen in Europa en hoe lastig het is ze op te vangen. Daarnaast werden ze ook bestempeld als problematisch in verhalen over psychische problemen en trauma's.

Deelvraag 1

Wat zijn verdiepende berichten en hoe spelen framing en labeling daarin een rol?

Voor mijn data-analyse ben ik in de verdiepende berichten van het NRC-handelsblad, Trouw en de Volkskrant gedoken. Het begrip 'verdiepende' definieerde ik als berichten waarin de schrijver vrijheid in woordkeuze heeft. Dit zijn achtergrondartikelen, reportages, interviews en opinieartikelen. Geen feitelijke berichtgeving dus, maar juist die verhalen die uitgebreider zijn en vluchtelingen een typering kunnen krijgen.

Framing en labeling spelen daarin al snel een rol. Journalisten maken keuzes in onderwerpen en vanuit welk perspectief ze deze belichten. Zo vormt hij een interpretatiekader voor de lezer. Dit is framing.

Labeling is de inkleuring van die kaders, en plaatst mensen in een categorie door de woordkeuze.

Het is belangrijk deze rol van labeling te herkennen, juist zodat zowel de journalisten als hun lezers zich hier bewust van worden. Ze hebben namelijk invloed op ons beeld van vluchtelingen. Wanneer we dit verkeerd invullen, voelen vluchtelingen zich onjuist bestempeld en is er een grote kans dat ze moeite hebben met integreren in onze samenleving.

Deelvraag 2

Wie noemen wij vluchtelingen en hoeveel komen er vanuit het Midden-Oosten naar Nederland?

Vluchtelingen worden vaak, ook in de media, verward met asielzoekers en migranten. Toch is er een groot verschil.

Een migrant is iemand die zich vanuit het buitenland in Nederland al dan niet vrijwillig vestigt. Een vluchteling is een persoon die uit angst voor vervolging of oorlog vertrekt en kan asiel aanvragen. Een asielzoeker is iemand die asiel aanvraagt, maar pas wanneer die aanvraag is ingewilligd, wordt hij erkend als vluchteling.

Vanaf 2013 tot en met april 2016 zijn er 77.105 asielaanvragen gedaan uit het Midden-Oosten. Hiervan komen de meeste uit Syrië, Afghanistan, Irak, Iran en Eritrea.

De aanvragen uit het Midden-Oosten nemen samen meer dan de helft van het totaal aantal asielverzoeken in. Daarbuiten krijgt Nederland aanvragen van bijvoorbeeld Russen, Serviërs, Oekraïners en Albanezen.

In vergelijking met andere landen krijgt ons land niet veel verzoeken. Ons buurland Duitsland krijgt tot nu toe verreweg de meeste asielaanvragen.

Ook Frankrijk, Zweden en Hongarije ontvangen veel aanvragen, maar het is onbekend van wie deze zijn. De hoeveelheid verzoeken in België is soortgelijk met die van ons land, terwijl die van Luxemburg daar weer een stuk onder zit.

Deelvraag 3

In hoeverre letten redacties van NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant op hun woordkeuze over vluchtelingen?

Bij het schrijven van een verhaal letten journalisten op verschillende onderdelen: van de opbouw van een verhaal tot aan correct taalgebruik. De eindredactie controleert de artikelen en maakt er een presentabel geheel van. De redactie is zich weinig bewust hoe vaak een onderwerp in de krant komt. Die keuze wordt bepaald door wat er speelt op het moment, dus het maatschappelijk debat.

Omdat het een groot onderwerp is, wordt er veel nieuws over vluchtelingen geplaatst. Hoeveel ruimte zo'n verhaal krijgt ligt aan hoe belangrijk het is en of er ander nieuws is dat overheerst.

Redacteuren zeggen zeker te letten op hun woordkeuze, maar als we naar de praktijk kijken, lopen de termen asielzoeker, vluchteling en migrant vaak door elkaar. Ondanks het beleid voor juist termgebruik dat dat er op redacties is. Journalisten wijten deze inconsequentie aan het grijze gebied in de praktijk: mensen zijn aan het reizen, waarschijnlijk gevlucht, maar hebben nog geen asiel aangevraagd. Hiermee vallen ze alleen echt onder het begrip migrant, wat hen weer te kort doet.

Andere redenen zijn het gebruik van letterlijke citaten, overgenomen citaten uit een andere taal en het willen afwisselen van termen in een groot verhaal.

Deelvraag 4

Hoe worden vluchtelingen in taalgebruik getypeerd in de maand januari van de jaren 2013 tot en met 2016?

Vluchtelingen worden vooral gezien als probleem, zoals ook het antwoord op de hoofdvraag luidt. Uit mijn resultaten blijkt heel duidelijk dat bij de onderzochte kranten dit label overheerst.

Daarop volgen zowel de labels bedreiging als meelijwekkend. Als we deze labels per krant bekijken, zien we dat bedreiging vooral in het NRC-Handelsblad gebruikt wordt, en het meelijwekkende label groot is bij Trouw. De dagbladen typeren vluchtelingen veel minder als daadkrachtig, slachtoffer of machteloos.

In de reactie van het NRC-Handelsblad hierop worden de gebeurtenissen in Keulen aanhaalt als boosdoener in de opinie. Marc Leijendekker is van mening dat de redactie zo waarheidsgetrouw mogelijk bericht. Het labelen wordt daarmee aan de lezers zelf overgelaten. Gijs Moes van Trouw denkt dat de hele asielprocedure vluchtelingen afhankelijk maakt. Hij herkent in deze resultaten het zorgelijke karakter van de krant, waardoor het problematische naar voren wordt gehaald. Liever had hij gezien dan Trouw vluchtelingen meer als daadkrachtig had neergezet.

LITERATUURLIJST

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (Geen datum). Geraadpleegd op 15 februari 2016 op <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=925>

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (Geen datum). Geraadpleegd op 15 februari 2016 op <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=340>

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). (z.d.). Geraadpleegd op 15 februari 2016 op <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=1050>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2015, 13 augustus). Verblijfsvergunningen voor bepaalde tijd; verblijfsground en nationaliteit. Verkregen op 11 april, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=82027NED&D1=0&D2=0-1,25-26,36-38,41-42,50,52,73,77,83,I&D3=5-6&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 1 april). Asielverzoeken; internationaal. Verkregen op 17 juni, 2016, van

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80498NED&D1=0&D2=a&D3=5-7&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 18 mei maart). Asielverzoeken en nareizigers; nationaliteit, geslacht en leeftijd. Verkregen op 17 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83102NED&D1=0&D2=0&D3=0&D4=a&D5=51-53,I&HDR=T,G4&STB=G1,G2,G3&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 18 mei). Asielverzoeken en nareizigers; nationaliteit, geslacht en leeftijd. Verkregen op 16 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83102NED&D1=0&D2=0&D3=0&D4=0-1,9-10,15-16,19,32,35-36,39&D5=51-53,I&HDR=T,G4&STB=G1,G2,G3&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 11 april, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=a&D2=0,3,18-19,29-31,33,38,40,61,66,72&D3=38-40&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 16 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=0-76&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 16 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=a&D2=0,3,18-19,29-31,33,38,40,61,66,72&D3=38-40&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 17 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=5-6,10,12,16-17,21-22,24-25,32,34,39,42-44,49-50,58-59,62,68,71,73,76&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 17 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=13,15,55,65&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 17 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=0,9,14,27-28,46-48,51,54,64,74&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 17 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=1-2,4-8,10-12,16-17,20-26,32,34-37,39,41-45,49-50,52-53,56-60,62-63,67-71,73,75-76&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Davie, G. (2014, 18 februari). Framing theory. Geraadpleegd op 16 maart, 2016, van <http://masscommtheory.com/theory-overviews/framing-theory>.

De Boer, C. & Brennecke, S. (2003). Media en publiek. Theorieën over media-impact. Amsterdam, Boom.

Entman, R.M. (1993). Framing: Toward Clarification of a fractured Paradigm. *Journal of communication*, 43(4), 51-58.

Eyben, R. & Moncrieffe, J. (2007). The power of labelling. How People are categorized and why it matters. Camden, Earthscan. Morgan & Claypool Publishers.

Gagestein, S. (2010) Wat is framing?. Geraadpleegd op 16 maart, 2016, van <http://taalstrategie.nl/wat-is-framing>.

Goffman, E. (1974) Frame analysis. New York: Harper Books.

Heuvelmans, A. & Fennis, B. (2005). Mediapsychologie. Hoofddorp, Boom onderwijs.

Hudak, G.M. & Kihn, P. (2001). Labeling. Pedagogy and Politics. London, RoutledgeFalmer.

InfoNu. (2008, 6 december). Geraadpleegd op 15 juni 2016 op <http://educatie-en-school.infonu.nl/diversen/28618-welke-krant-past-bij-mij-nederlandse-dagbladen.html>

Koetsenruijter, W. & Van Hout, T. 2014. Methoden voor journalism studies. Den Haag, Boom Lemma.

Leijendekker, M. (2016, 2 september). Vluchteling, asielzoeker of migrant: een beladen keuze. NRC Handelsblad, p. 6-7. Geraadpleegd op <http://www.nrc.nl/handelsblad/2015/09/02/vluchteling-asielzoeker-of-migrant-een-belade-1530993>

Nationaal Onderzoek Multimedia (NOM). (2014 Q4 t/m 2015 Q3). Geraadpleegd op 15 februari 2016 op <https://dundas.reports.nl/NOM/Dashboard/Free>

Opoku, A. (2015, 8 oktober). Peter Vasterman: De vluchtelingencrisis is 'buitengewoon mediageniek'. Geraadpleegd op 10 februari, 2016, van <http://www.viceversaonline.nl/2015/10/de-vluchtelingencrisis-is-buitengewoon-mediageniek/>.

Parenti, M. (1997, augustus). Methods of Media Manipulation. Humanist, Issue 4, 5-7.

Scheufele, D. A. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of Communication*, 49(4), 103-122.

Scheufele, D., & Tewksbury, D. (2007). Framing, agenda setting, and priming: The evolution of three media effects models. *Journal of Communication*, 57, 9-20.

Schön, D. and M. Rein. (1994) *Frame reflection: Toward the resolution of intractable policy controversies*. New York: Basic Books.

Van Drunen, A.S. (2014). "They are not like us": How Media and Audiences Frame Muslims.

Van Teeffelen, K. (2016, 22 januari). Hoe in de vluchtelingencrisis de balans zoekraakt in de media. Geraadpleegd op 10 februari 2016, van <http://www.trouw.nl/tr/nl/5133/Media-technologie/article/detail/4230165/2016/01/22/Hoe-in-de-vluchtelingencrisis-de-balans-zoekraakt-in-de-media.dhtml>.

Van Wijk, K. (2011). *De media-explosie. Trends en issues in massacommunicatie*. Den Haag, SDU Uitgevers.

NAWOORD

Over het onderwerp van mijn scriptie heb ik lang nagedacht. Eigenlijk lag het recht onder mijn neus, alleen zag ik het in het begin niet. Daarom wil ik een paar mensen bedanken die mij op weg hebben geholpen. Als eerste Germieke, met wie ik een ontzettend goede brainstormsessie hield. Daar rolde uiteindelijk deze opzet uit.

Ook dank aan mijn begeleider Bart Noorlander, die steeds rustig tips bleef geven. Daarnaast Johan Snel die altijd tijd had om even over mijn onderwerp te praten en me weer op scherp zette.

Daarnaast zijn er een aantal mensen die mij in barre, maar natuurlijk ook briljante en rustige scriptiemomenten meemaakten. Ze luisterden naar mijn frustraties, gaven me afleiding en een schop onder de kont waar dat nodig was: Nienke, Petra, Alida, Peter, Renze en Johanneke. Bedankt!

Niet te vergeten zijn de peptalks van mijn familie. Pap en mam, bedankt voor de rust en ruimte. Charlotte, Daniëlle, Henrik en Rudolf voor de aandacht, vragen en kritische blik. Vielen Dank.

BIJLAGEN

Literatuur

p. 48

1. Asielverzoeken vanuit Midden-Oosten aan Nederland, 2013-2015 p. 48
2. Verblijfsvergunningen toegekend aan Midden-Oosten, 2013-2014 p. 49
3. Asielverzoeken vanuit Midden-Oosten aan Nederland, januari - april 2016 p. 50
4. Asielverzoeken vanuit wereld aan Nederland, 2013-2015 p. 51
5. Asielverzoeken vanuit continenten aan Nederland, 2013-2015 p. 54
 - a. Afrika p. 55
 - b. Amerika p. 57
 - c. Azië p. 58
 - d. Europa p. 59
6. Asielverzoeken vanuit wereld aan Nederland, januari - april 2016 p. 61
7. Asielverzoeken aan Europese lidstaten en Australië, Canada, Verenigde Staten van Amerika, Noorwegen en Zwitserland, 2013-2015 p. 63

Interviews

p. 65

8. Interview Trouw, Gijs Moes p. 65
9. Interview NRC-Handelsblad, Marc Leijendekker p. 69

Data-analyse

p. 71

10. Toegekende labels berichtgeving januari 2013-2016 p. 71
11. Totaal aantal toegekende labels NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant p. 72
12. Resultaten NRC-Handelsblad p. 73
13. Resultaten Trouw p. 74
14. Resultaten de Volkskrant p. 75

Bijlage 1: Asielverzoeken vanuit Midden-Oosten aan Nederland, 2013-2015

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 11 april, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=a&D2=0,3,18-19,29-31,33,38,40,61,66,72&D3=38-40&VW=T>

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Eerste asielverzoeken (personen)	Eerste asielverzoeken (personen)	Eerste asielverzoeken (personen)	Volgende asielverzoeken	Volgende asielverzoeken	Volgende asielverzoeken	Nareizigers	Nareizigers	Nareizigers
Perioden	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Totaal nationaliteit	16725	29890	58880	9840	21810	43095	3255	2725	1940	3630	5355	13845
Afghaans	1520	975	2945	455	450	2550	910	425	310	155	100	85
Egyptisch	240	150	125	165	95	70	65	40	45	10	15	5
Eritrees	1055	4100	8435	850	3835	7360	70	75	60	135	190	1015
Iraaks	1410	1570	3450	535	615	3010	420	705	230	455	250	215
Iraans	1080	745	2075	595	505	1885	420	160	140	60	80	50
Israëlish	5	10	0	5	5	0	0	0	.		0	.
Jemenitisch	45	55	75	35	30	50	5	5	15	5	15	5
Libanees	20	45	95	15	35	70	5	5	5		10	20
Libisch	170	160	105	125	100	70	40	55	30	5	0	5
Soedanees	165	260	285	115	180	235	40	45	35	15	35	15
Syrisch	2620	11595	27710	2230	8750	18675	35	40	50	355	2805	8980
Turks	85	80	70	45	45	55	30	15	10	15	20	5

Bijlage 2: Verblijfsvergunningen toegekend aan Midden-Oosten, 2013-2015

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2015, 13 augustus). Verblijfsvergunningen voor bepaalde tijd; verblijfsground en nationaliteit. Verkregen op 11 april, 2016, van

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=82027NED&D1=0&D2=0-1,25-26,36-38,41-42,50,52,73,77,83,l&D3=5-6&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Onderwerpen	Totaal verblijfsvergunningen asiel	Totaal verblijfsvergunningen asiel
Perioden	2013	2014
Totaal nationaliteit	9545	18620
Afghaans	715	585
Egyptisch	50	50
Eritrees	715	3745
Iraaks	890	645
Iraans	735	405
Israëlish	0	0
Jemenitisch	10	25
Jordaans	0	10
Libanees	0	10
Libisch	25	20
Soedanees	85	80
Syrisch	2070	8265
Turks	35	40
Zonder / onbekend	460	2180

Bijlage 3: Asielverzoeken vanuit Midden-Oosten aan Nederland, januari – april 2016

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 18 mei). Asielverzoeken en nareizigers; nationaliteit, geslacht en leeftijd. Verkregen op 16 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83102NED&D1=0&D2=0&D3=0&D4=0-1,9-10,15-16,19,32,35-36,39&D5=51-53,I&HDR=T,G4&STB=G1,G2,G3&VW=T>

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken	Totaal asielverzoeken	Totaal asielverzoeken	Totaal asielverzoeken
Perioden	2016 januari	2016 februari	2016 maart	2016 april
Totaal nationaliteit	2670	1910	1355	1070
Afghaans	400	190	65	80
Egyptisch	10	15	5	5
Eritrees	95	80	55	65
Iraaks	280	170	90	50
Iraans	225	140	75	75
Libisch	5	15	15	5
Soedanees	30	10	10	5
Syrisch	705	340	130	115
Turks	5	5	5	5
Onbekend	25	35	30	35

Bijlage 4: Asielverzoeken vanuit wereld aan Nederland, 2013-2015

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 16 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=0-76&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers
Perioden	2013	2014	2015
Totaal nationaliteit	16725	29890	58880
Totaal burger van voormalige Sovjet-Unie	1050	1205	1500
Totaal burger van voormalig Joegoslavië	515	515	1380
Afghaans	1520	975	2945
Albanees	35	90	1015
Algerijns	40	20	55
Angolees	20	10	15
Armeens	265	210	115
Azerbeidzjaans	95	80	65
Bengalees	40	15	40
Benins	5	0	5
Bulgaars	0	5	0
Burundisch	15	30	40
Chileens	0	0	0
Chinees	180	145	240
Colombiaans	10	10	5
Congolees	130	110	70
Congolees (Democratische Republiek)	95	15	10
Egyptisch	240	150	125
Eritrees	1055	4100	8435
Ests	0	.	.
Ethiopisch	105	165	190

Perioden	2013	2014	2015
Gambiaans	30	25	60
Georgisch	220	335	265
Ghanees	35	35	30
Guinees	200	140	150
Hongaars	.	0	.
Indiaas	15	20	15
Indonesisch	0	10	5
Iraaks	1410	1570	3450
Iraans	1080	745	2075
Israëlish	5	10	0
Ivoriaans	65	55	30
Jemenitisch	45	55	75
Kameroens	25	40	35
Kazaks	25	20	20
Kyrgizisch	5	10	10
Lets	0	0	0
Libanees	20	45	95
Liberiaans	15	20	15
Libisch	170	160	105
Litouws	0	5	.
Malinees	60	45	20
Marokkaans	70	70	100
Mauritaans	5	5	5
Moldavisch	5	5	10
Mongools	115	445	370
Myanmarees	70	25	45
Nepalees	95	95	50
Nigerees	10	10	5

Perioden	2013	2014	2015
Nigeriaans	170	270	285
Noord-Koreaans	135	10	0
Oekraïens	35	270	765
Oezbeeks	15	15	10
Pakistaans	170	245	240
Panamees	.	.	.
Pools	0	5	5
Roemeens	0	5	0
Rwandeese	15	20	15
Sierra Leonees	120	145	115
Slowaaks	.	.	.
Soedanees	165	260	285
Somalisch	3185	1525	865
Sovjet-Russisch	0	.	.
Sri Lankaans	225	150	110
Surinaams	5	5	5
Syrisch	2620	11595	27710
Tadzjikistaans	10	15	35
Togolees	20	5	15
Tsjechisch	.	.	.
Tsjechoslowaaks	.	.	.
Tunesisch	20	15	35
Turks	85	80	70
Ugandese	185	200	205
Vietnamees	5	20	65
Wit-Russisch	70	50	50
Zuid-Afrikaans	0	5	15

Bijlage 5: Asielverzoeken vanuit continenten naar Nederland, 2013-2015

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 16 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=0-76&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers
Perioden	2013	2014	2015
Afrika	4640	2980	2385
Amerika	15	15	10
Azië	1050	1180	1180
Europa	2345	2840	5245
Midden-Oosten	8415	19745	45370
Zonder / onbekend	760	3890	5685

Bijlage 5a: Asielverzoeken vanuit Afrika

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 17 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=5-6,10,12,16-17,21-22,24-25,32,34,39,42-44,49-50,58-59,62,68,71,73,76&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers
Perioden	2013	2014	2015
Totaal nationaliteit	16725	29890	58880
Algerijns	40	20	55
Angolees	20	10	15
Benins	5	0	5
Burundisch	15	30	40
Congolees	130	110	70
Congolees (Democratische Republiek)	95	15	10
Ethiopisch	105	165	190
Gambiaans	30	25	60
Ghanees	35	35	30
Guinees	200	140	150
Ivoriaans	65	55	30
Kameroens	25	40	35
Liberiaans	15	20	15
Malinees	60	45	20
Marokkaans	70	70	100
Mauritaans	5	5	5
Nigerees	10	10	5
Nigeriaans	170	270	285

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers
Perioden	2013	2014	2015
Rwandeers	15	20	15
Sierra Leoons	120	145	115
Somalisch	3185	1525	865
Togolees	20	5	15
Tunesisch	20	15	35
Ugandeers	185	200	205
Zuid-Afrikaans	0	5	15

Bijlage 5b: Asielverzoeken vanuit Amerika

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 17 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=13,15,55,65&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers
Perioden	2013	2014	2015
Totaal nationaliteit	16725	29890	58880
Chileens	0	0	0
Colombiaans	10	10	5
Panamees	.	.	.
Surinaams	5	5	5

Bijlage 5c: Asielverzoeken vanuit Azië

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 17 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=0,9,14,27-28,46-48,51,54,64,74&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers
Perioden	2013	2014	2015
Bengalees	40	15	40
Chinees	180	145	240
Indiaas	15	20	15
Indonesisch	0	10	5
Mongools	115	445	370
Myanmarees	70	25	45
Nepalees	95	95	50
Noord-Koreaans	135	10	0
Pakistaans	170	245	240
Sri Lankaans	225	150	110
Vietnamees	5	20	65

Bijlage 5d: Asielverzoeken vanuit Europa

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 27 januari). Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975. Verkregen op 17 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80059NED&D1=0&D2=1-2,4-8,10-12,16-17,20-26,32,34-37,39,41-45,49-50,52-53,56-60,62-63,67-71,73,75-76&D3=38-40&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers	Totaal asielverzoeken en nareizigers
Perioden	2013	2014	2015
Totaal burger van voormalige Sovjet-Unie	1050	1205	1500
Totaal burger van voormalig Joegoslavië	515	515	1380
Albanees	35	90	1015
Armeens	265	210	115
Azerbeidzjaans	95	80	65
Bulgaars	0	5	0
Ests	0	.	.
Georgisch	220	335	265
Hongaars	.	0	.
Kazaks	25	20	20
Kyrgizisch	5	10	10
Lets	0	0	0
Litouws	0	5	.
Moldavisch	5	5	10
Oekraïens	35	270	765
Oezbeeks	15	15	10
Pools	0	5	5
Roemeens	0	5	0
Slowaaks	.	.	.
Sovjet-Russisch	0	.	.

Perioden	2013	2014	2015
Tadzjikistaans	10	15	35
Tsjechisch	.	.	.
Tsjechoslowaaks	.	.	.
Wit-Russisch	70	50	50

Bijlage 6: Asielverzoeken vanuit wereld naar Nederland, januari – april 2016

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 18 mei maart). Asielverzoeken en nareizigers; nationaliteit, geslacht en leeftijd. Verkregen op 17 juni, 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83102NED&D1=0&D2=0&D3=0&D4=a&D5=51-53,I&HDR=T,G4&STB=G1,G2,G3&VW=T>

Toelichting: in deze tabel missen de gegevens van Israël, Jemen en Libanon. Het zijn voorlopige cijfers.

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken	Totaal asielverzoeken	Totaal asielverzoeken	Totaal asielverzoeken
Perioden	2016 januari	2016 februari	2016 maart	2016 april
Totaal nationaliteit	2670	1910	1355	1070
Afghaans	400	190	65	80
Albanees	235	250	225	140
Armeens	5	5	5	0
Azerbeidzjaans	5	5	10	5
Bosnisch	20	35	35	30
Burundisch	5	5	5	5
Chinees	15	5	15	10
Congolees	5	0	5	5
Egyptisch	10	15	5	5
Eritrees	95	80	55	65
Ethiopisch	10	5	10	20
Georgisch	25	30	60	45
Guinees	30	15	15	5
Indiaas	0	10	5	5
Iraaks	280	170	90	50
Iraans	225	140	75	75
Ivorianaans	5	0	5	5
Kosovaars	60	80	75	40
Libisch	5	15	15	5

Macedonisch	25	20	30	35
Malinees	0	0	5	0
Perioden	2016 januari	2016 februari	2016 maart	2016 april
Marokkaans	5	15	10	5
Mongools	20	25	20	15
Myanmarees	0	5	0	0
Nepalees	0	0	0	0
Nigeriaans	30	25	25	30
Noord-Koreaans	0	0	0	0
Pakistaans	20	5	15	5
Russisch	10	5	10	10
Burger Servië	70	80	80	75
Sierra Leoons	5	10	10	5
Soedanees	30	10	10	5
Somalisch	25	30	20	15
Sri Lankaans	5	5	5	10
Syrisch	705	340	130	115
Turks	5	5	5	5
Ugandees	5	5	10	5
Wit-Russisch	5	5	5	0
Onbekend	25	35	30	35
Staatloos	110	65	20	15

Bijlage 7: Asielverzoeken aan Europese lidstaten en Australië, Canada, Verenigde Staten van Amerika, Noorwegen en Zwitserland, 2013-2015

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 1 april). Asielverzoeken; internationaal. Verkregen op 17 juni, 2016, van

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=80498NED&D1=0&D2=a&D3=5-7&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Toelichting: alles x 1.000

Onderwerpen	Totaal asielverzoeken	Totaal asielverzoeken	Totaal asielverzoeken
Perioden	2013	2014	2015
EU-28	431,1	627	1321,6
België	21	22,7	44,7
Bulgarije	7,1	11,1	20,4
Cyprus	1,3	1,7	2,3
Denemarken	7,2	14,7	20,9
Duitsland	126,7	202,6	476,5
Estland	0,1	0,2	0,2
Finland	3,2	3,6	32,3
Frankrijk	66,3	64,3	75,8
Griekenland	8,2	9,4	13,2
Hongarije	18,9	42,8	177,1
Ierland	0,9	1,5	3,3
Italië	26,6	64,6	84,1
Kroatië	1,1	0,5	0,2
Letland	0,2	0,4	0,3
Litouwen	0,4	0,4	0,3
Luxemburg	1,1	1,2	2,5
Malta	2,2	1,4	1,8
Nederland	13,1	24,5	45
Oostenrijk	17,5	28	88,2

Polen	15,2	8	12,2
Portugal	0,5	0,4	0,9
Perioden	2013	2014	2015
Roemenië	1,5	1,5	1,3
Slovenië	0,3	0,4	0,3
Slowakije	0,4	0,3	0,3
Spanje	4,5	5,6	14,8
Tsjechië	0,7	1,1	1,5
Verenigd Koninkrijk	30,6	32,8	38,8
Zweden	54,3	81,2	162,5
Noorwegen	11,9	11,4	31,1
Zwitserland	21,3	23,6	39,4
Australië	11,7	9	12,2
Canada	10,4	13,5	14,9
Verenigde Staten van Amerika	88,4	121,2	90,6

Bijlage 8: Interview Trouw, Gijs Moes

Letten jullie bij Trouw op de woordkeuze omtrent vluchtelingen?

“Ja. Zeker. Vanuit de eindredactie gezien is het vooral belangrijk dat de we de juiste termen gebruiken. Altijd al waarschijnlijk, maar sinds het zo’n groot onderwerp in het nieuws is geworden, zijn mensen zich er veel meer van bewust dat de termen vluchteling, migrant en asielzoeker heel erg door elkaar lopen.

We hebben een schrijfboek, waarin staat welke woorden we gebruiken en andere taalkundige dingen, welke woorden we gebruiken, maar ik vraag me af of die daar iets over zegt. Ik denk het niet.

Ik weet wel dat er vorig jaar een interne discussie is geweest over het gebruik van die termen, en dat de mensen die daarmee te maken benadrukt dat we de goede termen moeten gebruiken. Asielzoeker voor iemand die asiel aan heeft gevraagd of dat willen aanvragen, dat kan natuurlijk allebei. Migrant, iemand die zich beweegt door verschillende landen. En vluchteling voor iemand die echt gevlucht is voor problemen.

In de praktijk denk ik dat het toch door elkaar is blijven lopen, en heel vaak door elkaar zal lopen. En dat heeft te maken met dat het soms heel moeilijk is. Want er zitten mensen in tenten ergens bij de grens van Griekenland met Macedonië en die willen die grens over. Ja, we kunnen het niet persoonlijk aan ze vragen, allemaal. Zijn het asielzoekers? Ze willen waarschijnlijk asiel aanvragen in Duitsland dan, maar hebben dat nog niet gedaan in Griekenland waarschijnlijk. En misschien als ze gewoon naar Duitsland kunnen en daar kunnen blijven, gaan ze misschien helemaal geen

asiel aanvragen. Dat weet je niet zeker. Het zijn ongetwijfeld migranten, maar daarmee doe je misschien mee te kort, want ze zijn waarschijnlijk wel weer gevlucht uit Syrië. Het ligt dus best wel ingewikkeld. En dit is dan inhoudelijk. Daar komt iets heel banaals bij, maar toch uiteindelijk ook belangrijk als je vanuit de eindredactie kijkt. Als je het veel over hetzelfde onderwerp schrijft, wil je niet steeds dezelfde woorden gebruiken. Dus je wisselt af, dat gebeurt in een lopend verhaal, maar ook in koppen, onderkoppen, tussenkopjes, inleiding, bijschrift en dat soort dingen. Dus dan worden de termen toch door elkaar gebruikt.

Trouw heeft voor zover ik weet niet heel erg een oordeel of beleid hierover. Bepaalde termen zouden we misschien niet in de krant zetten. Het gaat ons er echt om, ja, wat zijn het voor mensen, waar zitten ze en wat is dan de beste term om mensen mee te benoemen, zeg maar. Ik denk dat het vaak heel moeilijk is daar eenduidig in te zijn.”

Hoe zet Trouw de algemene vluchteling neer, denkt u?

“Nou, ik denk dat Trouw vanuit onze achtergrond over het algemeen wel met vrij veel begrip, met een sociale menselijkheid kijkt naar die vluchtelingenstromen. Ik weet dat we vaak op de redactie wel even kleine discussies hebben, dan is er weer een bericht over mensen omgekomen op zee. Waarvan je denkt: ja, dit hebben we al vaker gehoord, maar het zijn wel mensen die daar dood gaan. Daar moeten we toch iets mee. De vraag is dan, hoe en hoe groot?

Simpel gezegd, ik denk dat ons eerste gevoel altijd wel is om te kijken naar die mensen: waar die mensen vandaan komen, waar ze voor vluchten en waar ze tegenaan lopen. Meer dan naar: oh, wat komt er allemaal op ons

af en: wat is dit moeilijk voor Nederlanders. Aan de andere kant hebben we toch ook wel weer in verhalen aandacht besteed aan mensen die in wijken wonen waar een azc gevestigd wordt, hoe dat voor die mensen is en hoe zij daar op reageren. Ik denk dat we die kant ook wel proberen te beschrijven zonder mensen te veroordelen als rare PVV'ers of zoiets. Ik weet dat we ook een groot verhaal hebben gehad over een vrouw met kleine kinderen woonde in een nieuwbouwwijk in Nijmegen, vlakbij een opvangcentrum. En dan was het meer vanuit haar beschreven, hoe dat is. Zij vond dat niet verschrikkelijk, maar ook een beetje, ja, spannend misschien. Dus dan wordt het wat meer persoonlijk. Ik denk dat we op een bepaalde manier altijd op zoek zijn naar persoonlijke verhalen. En ook wel naar de economische achtergrond, naar wat er aan de hand is."

Wordt er gelet of evenwicht tussen hoeveel verhalen 'voor' en 'tegen' er worden geplaatst?

"Ik weet het niet, of daar op gelet wordt. Ik denk wel dat iedereen die daar over gaat of dat soort beslissingen neemt, zich er van bewust is dat je.. nou ik aarzel een beetje om te zeggen 'beide kanten', dan is het alsof er soort van twee partijen tegenover elkaar staan. Volgens mij is dat in deze kwestie eigenlijk geen eerlijke term. Zo zit het volgens mij niet, dat er een groep vluchtelingen is die hierheen wil en een groep Nederlanders die ze wil tegenhouden. En dat je allebei evenveel aan het woord moet laten. Ik geloof dat er een werkelijkheid is van vluchtelingen die hierheen komen. Dat is gewoon zo, dat gebeurt. En daar moet je aandacht aan besteden, vooral vanuit mensen zelf en ook wel weer aan de politieke achtergronden. En in Nederland heb je daar reacties op, hoe gaan mensen daarmee om. En daarin heb je dan verschillende kampen, en ik denk dat je daarin wel een

evenwicht moet zoeken in soms een verhaal over vrijwilligers die allerlei goede dingen doen: mensen die taalles geven of mensen die vluchtelingen bij hen thuis uitnodigen, dat soort dingen. En soms meer een verhaal over de weerstand in bepaalde wijken tegen de komst van een azc. Ik zou denk ik daar meer het evenwicht in zoeken, dan of meer aandacht aan asielzoeker, of aan het verzet in Nederland. Voor mijn gevoel zit het evenwicht meer in de Nederlandse reacties op vluchtelingen."

Wat zijn kernpunten waar Trouw voor staat? Waar let u als eindredacteur op?

"Het werk als eindredacteur is gewoon een soort Handwerk. Je volgt letterlijk taalregels en let op stijl en of een verhaal goed in elkaar zit. Dat is onze eerste taak. Tegelijkertijd kijken we natuurlijk ook wel of een verhaal bij de krant past, of het bij Trouw past. Daar zijn geen hele harde grenzen, dan komt je eigenlijk een beetje bij de identiteit van Trouw uit. Er zijn discussies over of Trouw een christelijke krant is of niet. Maar lang niet iedereen die hier werkt is belijdend christen of christelijke opgevoed. Maar ik denk wel dat iedereen hier zich er van bewust is dat Trouw een krant is met christelijke wortels, laat ik het zo zeggen. En onze lezers ook veel. En dat we van daaruit de wereld altijd bekijken met oog voor het menselijke, maatschappelijke aspect, zeg maar. Dat we in de eerste plaats kijken naar wat betekent het voor mensen, en misschien voor kinderen, vrouwen of gezinnen. Meer dan naar de harde waarden als geld. Het is een heel sociale krant, denk ik. In sommige opzichten is Trouw wat conservatiever misschien. En als je ons vergelijkt met de wat grotere, landelijke kranten we sceptische staan tegenover alles wat met euthanasie te maken heeft, maar ook niet per se tegen zijn. Daar worden intern ook wel grappen over

gemaakt hoor, dat we een beetje een zorgelijke kant hebben. Oprecht betrokken, en soms kijken we elkaar een beetje aan: weer iets naars. Intern komt het vaker naar voren dat het soms wel wat vrolijker mag zijn. Een maatschappelijk betrokken, maar soms ook wat zorgelijke krant.”

Kiezen jullie er soms ook voor berichten over bootvluchtelingen niet te plaatsen, omdat het de zoveelste is?

“Nee, dat denk ik niet. Dan wordt het meer een keuze in maak je er een klein berichtje van of wordt het een groter verhaal. En zet je het voorin, midden of achterin de krant.

Als je kijkt naar beeld, wij zullen op zich niet zo snel een foto in de krant zetten van dode mensen. Maar we hebben er toen wel voor gekozen, volgens mij als enige krant, om dat aangespoelde jongetje, Aylan, op de voorpagina te zetten. Dat was toen in de media toch wel een onderwerp dat Trouw dat juist dat als enige gedaan had. Ja, dat was denk ik toch vanuit een soort betrokkenheid van kijk wat hier gebeurt. We hebben toen wel erg opgelet met de tekst ook om dat zo naar voren te brengen. Meelevend. Er zijn ook realisten die zeggen: er gebeurt elke dag wel wat.

We zullen verder over het algemeen niet snel overleden mensen als foto plaatsen.”

Hoeveel procent van uw werk gaat over taal en hoeveel naar beeld?

“Nou, als eindredacteur ben je vooral heel veel met tekst bezig. We zouden misschien soms meer over beeld na moeten denken. Het zit er wel in hoor. We overleggen vaak 's ochtends en kijken één keer per week welke verhalen er aan komen en wat voor beeld daarbij moet. Zeker bij de eindredactie zit het er in dat we proberen het beeld aan te laten sluiten bij

de koppen. Dat je in de kop niet iets zegt wat je niet ziet. Bij rellen geen vrij gezellige groep mensen aan het kletsen ziet. Dat moet kloppen. Er wordt gezocht naar een combinatie die past. En dat het iets toevoegt aan elkaar. Bijvoorbeeld bij rellen dat je in het beeld ziet dat er mensen worden geslagen, dat is te simpel, dat zie je ook wel. Dus dan moet je proberen iets verder door te zoeken, wat is er aan de hand. Dat je eruit haalt waarom dit gebeurt.

We hebben een beeldredactie die de beelden uitzoekt, maar daar hebben dat gaat ook in overleg met de eindredactie. Dus dat gaat wel een beetje heen en weer.

Ja, als ik daar procenten aan moet geven, dat vind ik erg lastig. Ik denk misschien wel 90 procent aan tekst. Het varieert of dat naar spelling, stijl gaat of juist de opbouw van een verhaal. Of dat er iets mist, dan wordt het teruggestuurd. We zijn dus wel bezig met de inhoud, maar het grootste deel van de tijd gaat zeker naar stijlfouten. En veel aandacht gaat naar koppen en fotobijschriften, en elementen als streamers en inzetjes. Dat al die elementjes passen. Ik denk eigenlijk dat daar de meeste aandacht nog wel naartoe gaat: alles passend maken, dat het één geheel is. Dat het presentabel is. Dat verschilt hoe collega's het aanleveren: met suggesties of gewoon een lap tekst.”

De resultaten. Bij Trouw komen de labels *zielig* en *problematisch* het meest voor. Wat vindt u hiervan?

“Het past wel een beetje bij het zorgelijke van de krant, wat ik zei. Zielig past wel bij de menselijke en betrokken kant van Trouw. Het problematische wel bij dat we zorgelijk zijn, misschien soms meer

problemen zien dan oplossingen. Niet overal in de krant hoor. Bijvoorbeeld bij duurzaamheid en natuur zijn we duidelijk bezig met positieve verhalen te brengen, waar meer naar oplossingen gezocht wordt, zoals uitvindingen. De wat opgewektere verhalen. Maar ik denk dat het in dit onderwerp helemaal klopt, dat we dit vaak problematischer brengen.

We benadrukken dus niet echt de gevaren die op ons afkomen. De uitslag verbaast me niet echt. Ik had het misschien wel leuk gevonden als dat daadkrachtiger er nog wat meer was uitgekomen. Maar ik kan me voorstellen dat je dat niet zoveel ziet.

Ik denk dat door de hele asielpcedure ze zich ook afhankelijk en als slachtoffer moeten opstellen. Dat je ze wel toelaat, maar niet veel sociale zekerheid geeft. Voor een deel is het een logisch uitvloeisel van waar die mensen inzitten.

Maar ik herken Trouw er ook wel in.

Ik had verwacht dat de bedreiging nog wel iets meer naar voren zou komen. Maar het zou kunnen dat die mensen bij ons toch niet zoveel aan het woord komen, nee. Dat we die mensen eigenlijk niet zo willen horen. Ik zou niet zeggen dat het meer zou moeten zijn, maar het is wel een werkelijkheid in Nederland die je in Trouw dan niet zoveel ziet.”

Bijlage 9: Interview NRC-Handelsblad, Marc Leijendekker

Waar let u op bij het schrijven van een artikel?

“Met hoe belangrijk iets is, met wat mensen weten en of ik het een beetje leuk op kan schrijven.”

Houdt u er ook rekening mee hoe vaak een bepaald onderwerp in de krant komt?

“Nou, nee, daar houd ik eigenlijk geen rekening mee. Dat heeft eigenlijk te maken met de vraag hoe belangrijk is en dat heeft te maken met het moment. Soms zijn er momenten dat bepaalde thema's meer aandacht krijgen dan op andere momenten. Dat kan ook in het negatieve zijn: soms zijn er thema's die een belangrijk thema overheersen omdat nu eenmaal meer aandacht vraagt. Bijvoorbeeld dat de brexit overheerst. Ja, zo werkt nieuwsvoorziening, dat zit niet in een vacuüm.”

Hoeveel procent van de berichtgeving gaat over vluchtelingen vandaag de dag, gokt u?

“Ik heb echt geen idee.”

U schreef een artikel over de terminologie wat betreft vluchtelingen, denkt u dat redacteurs zich hier in de praktijk aan houden?

“Nou, we hebben daar op de redactie heel intensief over gesproken. Echt een paar keer. Dus de officiële lijn is: iedereen is migrant, en we proberen zoveel mogelijk het vluchteling te gebruiken voor mensen die aantoonbaar op de vlucht zijn voor gevaar en vervolging. Dat lukt niet altijd. Een compromis is bijvoorbeeld de term bootvluchtelingen. Dat gaat heel vaak

over mensen die in bootjes zijn gestapt, maar dat zijn niet allemaal vluchtelingen in de zin van wat ik net gezegd heb.

Je hebt ook een probleem met citaten. Wij kunnen wel als krant zeggen: wij volgen deze lijn precies. Dat hebben we niet zelf verzonnen, dat is gebaseerd op wat .. zegt. Maar in Duitsland bijvoorbeeld, gebruiken ze de term vluchteling voor ongeveer alles, zoals wij de term migrant willen gebruiken. Als je dan een citaat hebt uit Duitsland dan is dat moeilijk om te veranderen. Er zijn ook andere organisaties die het niet op dezelfde manier gebruiken. Ja, dan moet je of het niet letterlijk citeren, en dan kan je wel het woord migrant gebruiken als dat wordt bedoeld en vluchteling als dat wordt bedoeld, en als je het wel letterlijk citeert, dan zal je het woord dat wordt gebruikt, moeten overnemen.”

Denkt u dat er een evenwicht is qua positieve/negatieve berichten?

“Ik geloof niet dat het onze bedoeling is om iets positief of negatief neer te zetten. De bedoeling is om zo precies mogelijk, zo waar getrouw en zo breed mogelijk ergens over te berichten.”

“Wij staan voor het weergeven van wat er gebeurt. Dat mensen op basis daarvan hun eigen mening kunnen vormen.”

Vergelijking met Trouw

“Kijk, vluchtelingen hebben vaak enorme problemen, die hebben een enorme moeilijke tocht doorgemaakt, gevaarlijke tochten. Dat moet je beschrijven, ik denk dat we dat ook gedaan hebben. Maar, dat is niet het enige. Ik weet niet wat ik daar van moet vinden.

Je kunt gewoon beschrijven - en dat is nuttig en belangrijk - wat mensen die die oversteek maken, die van die lange tochten maken door de Balkan, wat die allemaal meemaken en wat ze moeten doorstaan. En dan mogen andere mensen voor zichzelf bepalen of ze dat zielig vinden of dapper of heldhaftig of meelijwekkend. Dat is aan de lezer om dat te bepalen.”

Overig

“Ik zou zelf een onderscheid hebben gemaakt tussen berichtgeving en opinie, omdat dit toch wel heel verschillende dingen zijn. Zeker deze januari in Keulen. Er zijn hele rare dingen gezegd over vluchtelingen. Migranten eigenlijk, sowieso het woord vluchteling is daar al niet toepasbaar.”

Bijlage 10: Toegekende labels berichtgeving januari 2013-2016

Resultaten data-analyse met Atlas TI. Berichtgeving genomen uit LexisNexis over de maand januari in de jaren 2013 tot en met 2016. Alle artikelen met het woord asielzoeker, vluchteling en migrant. In deze resultaten zijn de artikelen zonder label weggelaten.

	2013	2014	2015	2016	Totaal
Bedreiging	0	0	4	61	65
Crimineel	1	0	4	31	36
Daadkrachtig	0	1	2	9	12
Machteloos	4	3	4	18	29
Problematisch	1	3	9	102	115
Slachtoffer	5	8	4	17	34
Meelijwekkend	9	12	12	40	73
Geen label	2	7	15	156	180
Totaal	22	34	54	434	544

Bijlage 11: Totaal aantal toegekende labels NRC-Handelsblad, Trouw en de Volkskrant

Resultaten data-analyse met Atlas TI. Berichtgeving genomen uit LexisNexis over de maand januari in de jaren 2013 tot en met 2016. Alle artikelen met het woord asielzoeker, vluchteling en migrant. In deze resultaten zijn de artikelen zonder label weggelaten.

	Bedreiging	Crimineel	Daadkrachtig	Machteloos	Problematisch	Slachtoffer	Meelijwekkend	Totaal
NRC-Handelsblad	25	18	4	11	38	11	21	128
Trouw	18	9	4	11	41	16	35	134
Volkskrant	22	11	5	8	45	10	22	123
Totaal	65	38	13	30	124	37	78	385

Bijlage 12: Resultaten NRC-Handelsblad

Resultaten data-analyse met Atlas TI. Berichtgeving genomen uit LexisNexis over de maand januari in de jaren 2013 tot en met 2016. Alle artikelen met het woord asielzoeker, vluchteling en migrant. In deze resultaten zijn de artikelen zonder label weggelaten.

	2013	2014	2015	2016	Totaal
Bedreiging	0	0	0	25	25
Crimineel	1	0	2	15	18
Daadkrachtig	0	1	2	1	4
Machteloos	0	2	2	7	11
Problematisch	1	1	2	34	38
Slachtoffer	2	1	3	5	11
Meelijwekkend	2	2	3	14	21
Totaal	6	7	14	101	128

Bijlage 13: Resultaten Trouw

Resultaten data-analyse met Atlas TI. Berichtgeving genomen uit LexisNexis over de maand januari in de jaren 2013 tot en met 2016. Alle artikelen met het woord asielzoeker, vluchteling en migrant. In deze resultaten zijn de artikelen zonder label weggelaten.

	2013	2014	2015	2016	Totaal
Bedreiging	0	0	2	16	18
Crimineel	0	0	1	6	7
Daadkrachtig	0	0	0	3	3
Machteloos	3	1	1	5	10
Problematisch	0	0	5	27	32
Slachtoffer	1	5	0	7	13
Meelijwekkend	5	7	4	14	30
Totaal	9	13	13	78	113

Bijlage 14: Resultaten de Volkskrant

Resultaten data-analyse met Atlas TI. Berichtgeving genomen uit LexisNexis over de maand januari in de jaren 2013 tot en met 2016. Alle artikelen met het woord asielzoeker, vluchteling en migrant. In deze resultaten zijn de artikelen zonder label weggelaten.

	2013	2014	2015	2016	Totaal
Bedreiging	0	0	2	20	22
Crimineel	0	0	1	10	11
Daadkrachtig	0	0	0	5	5
Machteloos	1	0	1	6	8
Problematisch	0	2	2	41	45
Slachtoffer	2	2	1	5	10
Meelijwekkend	2	3	5	12	22
Totaal	5	7	12	99	123